

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

**Οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού: Μια
συγκριτική ανάλυση ευρωπαϊκών χωρών**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εισηγητές: Σκαντζάκη, Φωτεινή, 331
Τοντόροβα, Μαρία, Κώστοβα, 1010

Επιβλέπων: Μαρκάκη, Μαρία

©
2020

HELLENIC MEDITERRANEAN UNIVERSITY

**SCHOOL OF MANAGEMENT AND ECONOMICS
SCIENCE**

**DEPARTMENT OF MANAGMENT SCIENCE AND
TECHNOLOGY**

**The Economic Impact of Tourism: A
Comparative Analysis of European Countries**

DIPLOMA THESIS

Students : Skantzaki, Foteini, 331
Todorova, Mariya, Kostova, 1010

Supervisor : Markaki, Maria

©
2020

Υπεύθυνη Δήλωση : Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο τουρισμός εκτός από ταξίδια αναψυχής, ψυχαγωγίας και εξερεύνηση διαφορετικών πολιτισμών είναι και μια τεράστια βιομηχανία, η οποία επηρεάζει την ανάπτυξη, την απασχόληση και το εμπόριο μιας χώρας.

Για τις αναπτυσσόμενες χώρες ο τουρισμός είναι μια βασική πηγή εσόδων. Στην βιβλιογραφία χρησιμοποιούνται διάφοροι μέθοδοι για την μέτρηση του αντίκτυπου των τουριστικών δραστηριοτήτων σε μια οικονομία. Η ανάλυση εισροών-εκροών είναι μια σημαντική μέθοδος που εφαρμόζεται για τη μέτρηση του αντίκτυπου της τουριστικής ζήτησης στο επίπεδο παραγωγής, λαμβάνοντας υπόψη τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των διαφόρων οικονομικών τομέων.

Σε αυτή τη διατριβή, η ανάλυση εισροών-εκροών εφαρμόζεται για τη συγκριτική μελέτη επιλεγμένων οικονομιών (Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία, Γερμανία, Ολλανδία, Γαλλία, Βέλγιο). Υπολογίζονται οι πολλαπλασιαστές παραγωγής όλων των χωρών και συγκρίνονται οι οικονομικές επιπτώσεις των τουριστικών τομέων. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι πολλαπλασιαστές εκροών της ελληνικής οικονομίας είναι χαμηλότεροι από αυτούς των εξεταζόμενων χωρών. Έτσι, ο οικονομικός αντίκτυπος και το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα της τουριστικής ζήτησης είναι σχετικά χαμηλότερο στην Ελλάδα.

Λέξεις Κλειδιά : τουρισμός, οικονομικός αντίκτυπος, ανάλυση εισροών - εκροών, τουριστικοί τομείς.

ABSTRACT

Apart from leisure, entertainment and exploring different cultures, tourism is also an important industry, which affects the growth, employment and trade of a country.

Tourism is a major source of income. In the literature, different methods are used to measure the impact of tourism activities in an economy. Input-Output analysis is an important method applied for measuring the impact of tourism demand on the production level, considering the interrelations among the different economic sectors.

In this thesis, input-output analysis is applied for the comparative study of selected economies (Greece, Spain, Italy, Portugal, Germany, Netherlands, France, Belgium). The output multipliers of all countries are estimated and the economic impact of the tourism sectors are compared. The results show that the Greek economy's output multipliers are lower than those of the examined countries. Thus, the economic impact and the multiplying effect of tourism demand is relatively lower in Greece

KeyWords : tourism, economic impact, input - output analysis, tourism sectors.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	12
1. Κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού στην οικονομία.....	12
1.1 Τουρισμός:	12
1.2 Επιπτώσεις τουρισμού:.....	13
1.3 Οικονομικές Επιπτώσεις του τουρισμού	14
1.4 Οικονομικά θετικά:	16
1.5 Κοινωνικά Θετικά:	18
1.6 Οικονομικά αρνητικά :	18
1.7 Κοινωνικά αρνητικά :	19
1.8 Τουριστική ανάπτυξη την τελευταία εικοσαετία	20
1.9 Σχέσης τουριστών και γηγενών στο σύγχρονο τουρισμό.....	20
1.10 Τα κίνητρα των τουριστών	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	23
2. Ανάλυση Εισροών – Εκροών	23
2.1 Εισροές – Εκροές	23
2.2 Μέθοδοι μέτρησης τουρισμού, οικονομική επίδραση	24
2.3 Θεωρία της ανάλυσης εισροών εκροών	27
4. Ανάλυση και τουρισμός εισροών εκροών.....	28
5. Σημασία και χρησιμότητα της ανάλυσης εισροών-εκροών	29
6. Μεθοδολογία ανάλυσης εισροών εκροών.....	30
2.6.1 Παράδειγμα.....	35
7. Πολλαπλασιαστές εισροών – εκροών.....	37
8. Ουσιαστικά ζητήματα	38
9. Περιορισμοί και μελλοντικές μελέτες.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Μελέτη Περίπτωσης	41
3.1 Κλάδοι	41
3.2 Η παραγωγική διάρθρωση των οικονομιών.....	42
3.3 Άμεσοι συντελεστές προϊόντων	47
3.4 Πολλαπλασιαστές προϊόντων	54
3.5 Κλάδοι τουρισμού	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	62
4.1 Συμπεράσματα	62
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	65
A. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	65
B. ΕΛΛΗΝΙΚΗ	66

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Πίνακας βασικών συναλλαγών εισροών-εκροών	31
Πίνακας 2. Μια γενική άποψη ενός πίνακα εισροών-εκροών.....	34
Πίνακας 3. Διακύμανση της τελικής ζήτησης 2005 λόγω αλλαγής 1% και 10% της τελικής ζήτησης στον τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων	36
Πίνακας 4. Κλάδοι	41
Πίνακας 5. Παραγωγική διάρθρωση εξεταζόμενων οικονομιών	43

ΛΙΣΤΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1. Παραγωγική διάρθρωση εξεταζόμενων οικονομιών	44
Διάγραμμα 2. Άμεσοι συντελεστές μεγαλύτερων κλάδων πρωτογενή τομέα	48
Διάγραμμα 3. Άμεσοι συντελεστές μεγαλύτερων κλάδων δευτερογενή τομέα	49
Διάγραμμα 4. Άμεσοι συντελεστές μεγαλύτερων κλάδων τριτογενή τομέα	50
Διάγραμμα 5. Μεγαλύτεροι άμεσοι συντελεστές δευτερογενή τομέα.....	51
Διάγραμμα 6. Μεγαλύτεροι άμεσοι συντελεστές τριτογενή τομέα.....	52
Διάγραμμα 7. Άμεσοι συντελεστές Ελλάδας	53
Διάγραμμα 8. Πολλαπλασιαστές προϊόντων μεγαλύτερων κλάδων πρωτογενή τομέα.....	55
Διάγραμμα 9. Πολλαπλασιαστές προϊόντων μεγαλύτερων κλάδων δευτερογενή τομέα	56
Διάγραμμα 10. Πολλαπλασιαστές προϊόντων μεγαλύτερων κλάδων τριτογενή τομέα.....	57
Διάγραμμα 11. Μεγαλύτεροι πολλαπλασιαστές προϊόντων δευτερογενή τομέα.....	58
Διάγραμμα 12. Μεγαλύτεροι πολλαπλασιαστές προϊόντων τριτογενή τομέα	59
Διάγραμμα 13. Πολλαπλασιαστές προϊόντων Ελλάδας.....	59

ΛΙΣΤΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1. Ένα σχηματικό διάγραμμα του ισπανικού μοντέλου εισροών-εκροών του τουρισμού	28
--	----

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά την κυρία Μαρκάκη Μαρία για την εξαιρετική συνεργασία, την καθοδήγηση και την συνεχή επικοινωνία κατά τη διάρκεια εκπόνησης της πτυχιακής μας εργασίας. Τους γονείς μας για την υπομονή και την στήριξη τους μέχρι τώρα στο να μπορέσουμε να ολοκληρώσουμε την πτυχιακή μας. Και την συνάδελφο μου για την άψογη συνεργασία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός είναι αποτέλεσμα μεμονωμένης ή ομαδικής μετακίνησης ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς και η διαμονή τους σε αυτούς επί τουλάχιστον ένα 24ωρο, είναι σημαντική πηγή εσόδων και ο σκοπός του είναι η ικανοποίηση των ψυχαγωγικών αναγκών των επισκεπτών. Υπάρχουν δύο είδη επισκεπτών οι τουρίστες και οι εκδρομείς. Οι τουρίστες διακρίνονται σε 6 κατηγορίες.

Ο τουρισμός έχει αρνητικές αλλά και θετικές επιπτώσεις τόσο σε οικονομικά όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Οι επιπτώσεις συμβάλουν σημαντικά στο κλάδο του μάρκετινγκ και στην διαχείριση αποφάσεων. Η ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων έρευνα την ροή των δαπανών. Αποτελείται από διάφορους μεθόδους όπως ανάλυση δεδομένων, στατιστικές, μοντέλα εισροών εκροών και πολλαπλασιαστές.

Ένα σημαντικό εργαλείο για την εκτίμηση της οικονομικής επιδρά ης του τουρισμού είναι η ανάλυση εισροών-εκροών όπου χωρίζονται σε 6 στόχους.

Οι μέθοδοι μέτρησης τουρισμού σύμφωνα με τον Fletcher είναι η ποικιλία μεθόδων. Η ανάλυση εισροών-εκροών επιτρέπει στον ερευνητή να μελετήσει το αντίκτυπο του τουρισμού σε τρία επίπεδα: άμεσα, έμμεσα και επαγόμενα αποτελέσματα. Τα αρνητικά της ανάλυσης είναι ότι ως προς το κόστος είναι υψηλό, είναι χρονοβόρο και χρειάζεται ανθρώπινους πόρους. Χρησιμοποιείται κυρίως για την εκτίμηση βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων επιπτώσεων στον τουρισμό

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η ανάλυση των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων του τουρισμού μέσω της σύγκρισης και ανάλυσης 8 ευρωπαϊκών χωρών (Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία, Γερμανία, Ολλανδία, Γαλλία, Βέλγιο). Έγινε σύγκριση των χωρών με την παραγωγική διάρθρωση των οικονομιών ως προς την προστιθέμενη αξία, αλλά και με τους άμεσους συντελεστές προϊόντων. Τέλος έγινε σύγκριση με βάσει τους κλάδους τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. Κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού στην οικονομία

1.1 Τουρισμός:

Ο τουρισμός είναι η περιοδεία σε ξένες χώρες για λόγους αναψυχής, ψυχαγωγίας και διεύρυνση πνευματικού ορίζοντα, παράλληλα αποτελεί για τις τουριστικές χώρες σημαντική πηγή εσόδων. Όμως, δεν υπάρχει συγκεκριμένος ορισμός για να τον προσδιορίσουμε, έτσι, εννοιολογικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι: (Βικιπαίδεια, 2020)

- Ο τουρισμός είναι μεμονωμένη ή ομαδική μετακίνηση και διαμονή ανθρώπων σε διάφορες τουριστικές τοποθεσίες, τουλάχιστον για μια ολόκληρη μέρα με διανυκτέρευση για ψυχαγωγικούς λόγους.
- Ο τουρισμός περιλαμβάνει απαραίτητα ταξίδι σε μια τουριστική τοποθεσία, μαζί με διατροφή και διαμονή.
- Ο τουρισμός (δηλαδή η τουριστική δραστηριότητα) είναι μόνο όταν γίνεται εκτός της μόνιμης κατοικίας.
- Τουρισμός σημαίνει ότι οι άνθρωποι μένουν για ένα σύντομο χρονικό διάστημα σε μια τουριστική τοποθεσία, δηλαδή επιστρέφουν στην μόνιμη κατοικία τους, το αργότερο σε λίγους μήνες.
- Οι λόγοι επίσκεψης μιας τουριστικής τοποθεσίας είναι για λόγους εκτός της μόνιμης κατοικίας ή της επαγγελματικής δραστηριότητας.

Υπάρχουν δύο ειδών επισκεπτών:

- Τουρίστες: οι άνθρωποι που μένουν σε μια τουριστική τοποθεσία για τουλάχιστον μια ολόκληρη μέρα με διανυκτέρευση.
- Εκδρομείς: οι άνθρωποι που μένουν σε μια τουριστική τοποθεσία για λιγότερο από μια ολόκληρη μέρα, χωρίς διανυκτέρευση.

Ο τουρισμός διακρίνεται σε:

- Εγχώριος τουρισμός:
Οι κάτοικοι μιας χώρας που ταξιδεύουν σε περιοχές της ίδιας χώρας. Δηλαδή να ταξιδέψει κάποιος σε μια περιοχή στην ίδια χώρα όπου βρίσκεται η μόνιμη κατοικία.
- Εξερχόμενος τουρισμός:

Οι κάτοικοι μια χώρας που ταξιδεύουν σε περιοχές μιας άλλης χώρας. Δηλαδή να ταξιδέψει ένα άτομο σε μια άλλη χώρα από την χώρα της μόνιμης κατοικίας του.

- Εισερχόμενος τουρισμός:

Οι κάτοικοι μιας άλλης χώρας που ταξιδεύουν σε περιοχές της δικιάς μας χώρας.

- Διεθνής τουρισμός:

Ο συνολικός τουρισμός που εισέρχεται και εξέρχεται σε μια χώρα

- Εσωτερικός τουρισμός:

Ο συνολικός τουρισμός που εισέρχεται σε μια χώρα, και ο εγχώριος τουρισμός

- Εθνικός τουρισμός:

Το σύνολο του εγχώριου και εξερχόμενου τουρισμού

1.2 Επιπτώσεις τουρισμού:

Οι επιπτώσεις του τουρισμού σχετίζονται με την ανάπτυξη, την απασχόληση και το εξωτερικό εμπόριο. Για να ελαχιστοποιήσουμε τις αρνητικές επιπτώσεις και να τονίσουμε τις θετικές, χρειαζόμαστε οργάνωση και σωστό διαχειρισμό.

Αυτές οι επιπτώσεις συμβαίνουν επειδή ο τουρισμός, διεθνής και εγχώριος, δημιουργεί μια ανάμειξη ανθρώπων από διαφορετικό κοινωνικό και πολιτιστικό υπόβαθρο, καθώς και σημαντική χωρική ανακατανομή της οικονομικής δύναμης, η οποία έχει σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομία του προορισμού. Οι πρόωρες εργασίες για τον αντίκτυπο του τουρισμού στους προορισμούς επικεντρώθηκαν κυρίως σε οικονομικές πτυχές, διότι οι μελέτες αυτές θα έδειχναν ότι ο τουρισμός είχε καθαρό οικονομικά όφελος για τους προορισμούς υποδοχής.

Ο τουρισμός από την φύση του σχετίζεται και με την βιομηχανία φιλοξενίας π.χ. καφετέριες, ξενοδοχεία, εστιατόρια, κέντρα διασκέδασης και αναψυχής όπου συμπεριλαμβάνουν το κομμάτι των υπηρεσιών, προσελκύεται σε μοναδικά και εύθραυστα περιβάλλοντα και κοινωνίες και έγινε προφανές ότι σε ορισμένες περιπτώσεις τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού μπορεί να αντισταθμιστούν από δυσμενείς και προηγουμένως μη μετρήσιμες περιβαλλοντικές και κοινωνικές συνέπειες.

Παρ' όλα αυτά τα οφέλη και το κόστος του τουρισμού συγκεντρώνονται σε δυο πολύ διαφορετικές ομάδες ανθρώπων. Από την μια πλευρά, οι ίδιοι οι επισκέπτες λαμβάνουν

οφέλη και επιβαρύνονται οικονομικά κατά τη διάρκεια των διακοπών. Από την άλλη πλευρά, οι κάτοικοι της περιοχής υποδοχής επωφελούνται από τον τουρισμό (όχι μόνο οικονομικά).

Ουσιαστικά, ο αντίκτυπος του τουρισμού εξαρτάται από τον όγκο και από τα χαρακτηριστικά προφίλ των τουριστών (συμπεριλαμβανομένης της διάρκειας διαμονής τους, των δραστηριοτήτων, του τρόπου μεταφοράς, και του ταξιδιού τους).

Έννοιες όπως «αειφόρος τουριστική ανάπτυξη» και «υπεύθυνη κατανάλωση του τουρισμού» θεωρούνται από πολλούς ως απάντηση για τα οικονομικά οφέλη, μαζί με τον ενισχυμένο σχεδιασμό και τη διάρκεια του τουρισμού. (Theobald, 2012)

1.3 Οικονομικές Επιπτώσεις του τουρισμού

Οι τουριστικές επιχειρήσεις αλληλεξαρτούνται μεταξύ τους αλλά και με την κυβέρνηση και με τους κατοίκους της τοπικής κοινότητας. Επίσης οι οικονομικές επιπτώσεις είναι σημαντικές στον κλάδο του μάρκετινγκ και στην διαχείριση αποφάσεων. Επιπλέον συμβάλει στην οικονομική δραστηριότητα κάθε περιοχής.

Η ανάλυση οικονομικών επιπτώσεων είναι η έρευνα των ροών δαπανών που σχετίζονται με την τουριστική περιοχή και προσδιορίζει : τις πωλήσεις, τα φορολογικά έσοδα, τα έσοδα, και τις θέσεις εργασίας λόγω της τουριστικής δραστηριότητας.

Υπάρχουν διάφοροι μέθοδοι όπως η ανάλυση δεδομένων από κυβερνητικές οικονομικές στατιστικές και μοντέλα εισροών-εκροών και πολλαπλασιαστές. Από την τουριστική ανάπτυξη προκύπτουν κρατικά έσοδα.

Μια μελέτη επιπτώσεων περιλαμβάνει τις δημοσιονομικές επιπτώσεις, κοινωνικές και περιβαλλοντικές. Οι μελέτες των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού τείνουν να τονίζουν τα θετικά οφέλη, ενώ οι μελέτες περιβαλλοντικών, κοινωνικών, πολιτιστικών, και δημοσιονομικών επιπτώσεων τείνουν να επικεντρώνονται περισσότερο στις αρνητικές επιπτώσεις. Ανεξαρτήτως ότι υπάρχουν αρνητικά στις οικονομικές επιπτώσεις (λ.χ. εποχικότητα, χαμηλή μισθοί), στα περιβαλλοντικά υπάρχουν θετικά, για παράδειγμα προστασία φυσικών και πολιτιστικών πόρων στην περιοχή και εκπαίδευση τόσο των τουριστών όσο και των ντόπιων κατοίκων.

Η μελέτη οικονομικών επιπτώσεων είναι σημαντική διότι εξετάζει και αξιολογεί το ποσό των χρημάτων που ξοδεύουν οι τουρίστες, το τμήμα πωλήσεων των τοπικών επιχειρήσεων, το εισόδημα που δημιουργεί ο τουρισμός για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις στην περιοχή, και τέλος τις νέες θέσεις εργασίας στην περιοχή που υποστηρίζει ο τουρισμός.

Ο λόγος που γίνεται ανάλυση οικονομικών επιπτώσεων στον τουρισμό είναι για να εντοπίσουμε τις αλλαγές στην προσφορά ψυχαγωγικών και τουριστικών ευκαιριών. Οι οποίες περιλαμβάνουν αλλαγή ποιότητας, για παράδειγμα άνοιγμα νέων εγκαταστάσεων ή επέκτασης στη χωρητικότητα. Ωστόσο οι αλλαγές στη ποιότητα συμπεριλαμβάνουν στην ποιότητα του περιβάλλοντος, στην τοπική υποδομή και υπηρεσίες για την αναβάθμιση του τουρισμού, τη φύση των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών που παρέχονται σε μια περιοχή.

Η τουριστική βιομηχανία απαρτίζεται κυρίως από τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια, παρακάτω θα εκτιμήσουμε τους πολλαπλασιαστές όπου θα εκτιμηθούν οι οικονομικές επιπτώσεις της τουριστικής ζήτησης.

Το σύνολο των πινάκων Input-Output που συγκεντρώθηκαν από τον OECD όπου αναλύονται δύο μοντέλα για την εκτίμηση πολλαπλασιαστή Rasmussen και πολλαπλασιαστή εισαγωγών. Οι εισροές-εκροές αναλύουν τις σχέσεις μεταξύ πολλαπλασιαστών και τουρισμού για τον υπολογισμό του τουρισμού, το μοντέλο ζήτησης Leontief είναι κατάλληλο για τις εκτιμήσεις σχετικά με τις οικονομικές επιπτώσεις που βασίζονται στις διαφορετικές εκτιμήσεις και συνθήκες. Η εισαγωγή δορυφορικών λογαριασμών του τουρισμού επιτρέπει τη γνώση των εισόδων τουριστικών δαπανών.

Οι πολλαπλασιαστές Rasmussen των διαφόρων βιομηχανιών διαφέρουν ανάλογα με την παραγωγική τους πολυπλοκότητα. Οι βιομηχανικές δραστηριότητες παρουσιάζουν υψηλούς πολλαπλασιαστές ενώ οι υπηρεσίες χαμηλούς. Στην βιομηχανία ξενοδοχείων και εστιατορίων παρατηρείται ο πολλαπλασιαστής πωλήσεων όπου ισούται με την παραγωγή όπου δεν υπάρχουν αποθέματα και οι δύο πολλαπλασιαστές έχουν σχέση με το εισόδημα.

Σημαντικός είναι ο πολλαπλασιαστής εισαγωγής όπου εμφανίζει τις εσωτερικές και εξωτερικές επιπτώσεις. Ο αριθμός των πολλαπλασιαστών θα μπορούσε να προστεθεί στην έξοδο και να υπολογιστούν οι πολλαπλασιαστές πωλήσεων όπου θα μετρηθεί η αξία του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων παράλληλα θα αντιπροσώπευαν πολλαπλασιαστές εισοδήματος και την προστιθέμενη αξία που δημιουργείται από την μονάδα δαπανών.

Ωστόσο μπορεί να παρατηρηθεί ότι στην περίπτωση των ξενοδοχείων ο πολλαπλασιαστής πωλήσεων ισούται με την παραγωγή.

Η ζήτηση του τουρισμού θα εξαρτηθεί από άλλους παράγοντες όπως το εισόδημα, τις προτιμήσεις, τα μέσα μεταφοράς, η διαμονή και η διατροφή που επιλέχτηκε κατά την διάρκεια των διακοπών (η διαμονή είναι καθοριστικός παράγοντας). Το μέγεθος του

πολλαπλασιαστική εξαρτάται από την παραγωγική τεχνολογία της βιομηχανίας δηλαδή εξαρτάται από τη δομή του κόστους. (Ahmad, 2002), (Stynes, 1997)

1.4 Οικονομικά θετικά:

Οι οικονομικές επιπτώσεις θεωρούνται συνήθως θετικές, συμβάλλοντας στην απασχόληση, στις καλύτερες υπηρεσίες και στην κοινωνική σταθερότητα. Ο τουρισμός αποτελεί για τις τουριστικές χώρες σημαντική πηγή εσόδων.

Πιο συγκεκριμένα όσο αναφορά την οικονομία, ο τουρισμός μέχρι την δεκαετία του 1970 εξελίχθηκε σε έναν καθοριστικό παράγοντα στην οικονομική ανάπτυξη παγκοσμίως. Ο τουρισμός από το 1991 έγινε ο πρωταρχικός παραγωγικός κλάδος, όσο αναφορά το εισόδημα και την απασχόληση στην οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ένα χρόνο αργότερα, το 1992 αναδείχθηκε ως η πρώτη παγκόσμια εξαγωγική βιομηχανία. (Πάρις, 1998)

Ακόμα και σήμερα ο διεθνής τουρισμός είναι μια αόρατη εξαγωγή, δεδομένου ότι δημιουργεί μια ροή ξένου νομίσματος στην οικονομία μιας χώρας προορισμού. Όπως και άλλες εξαγωγικές βιομηχανίες, αυτή η εισροή εσόδων δημιουργεί κύκλο εργασιών, εισόδημα νοικοκυριού, απασχόληση και κρατικά έσοδα. Ο εγχώριος τουρισμός έχει κάπως παρόμοιες οικονομικές επιπτώσεις. Αναδιανέμει χωρικά το νόμισμα εντός των ορίων μιας χώρας και από την άποψη μιας τουριστικής περιοχής, ο εγχώριος τουρισμός είναι μια μορφή αόρατης εξαγωγής.

Τα χρήματα που κερδίζονται σε άλλες περιοχές δαπανούνται εντός της περιοχής υποδοχής δημιουργώντας πρόσθετα επιχειρηματικά έσοδα, εισόδημα, θέσεις εργασίας και έσοδα στην τοπική αυτοδιοίκηση. Η διαδικασία δευτερεύοντος εισοδήματος, και η δημιουργία θέσεων εργασίας στην περιοχή υποδοχής είναι η ίδια με εκείνη για μια εθνική οικονομία.

Ωστόσο, η διαδικασία παραγωγής δεν σταματά σε αυτό το σημείο. Ένα μέρος των χρημάτων που εισπράττονται από τα επιχειρηματικά ιδρύματα, ιδιώτες και κυβερνητικούς φορείς επαναξοδεύονται στην οικονομία προορισμού, δημιουργώντας έτσι περαιτέρω κύκλους οικονομικής δραστηριότητας. Πράγματι, κάθε μελέτη που υποδηλώνει ότι δείχνει τον οικονομικό αντίκτυπο που έχει ο τουρισμός πρέπει να προσπαθήσει να μετρήσει τη συνολική επίδραση που έχει επιτυχημένους κύκλους οικονομικής δραστηριότητας που δημιουργούνται από τις αρχικές δαπάνες. (Theobald, 2012)

Μετά το 1980 η οικονομία του τουρισμού επηρεάζει πολλούς και διαφορετικούς παραγωγικούς κλάδους (π.χ. δημιουργία εισοδημάτων, νέες θέσεις εργασίας, κ.λπ.).

Ο τουρισμός με την καθημερινή εξέλιξή του, οδηγεί πολλούς εργαζόμενους να στραφούν επαγγελματικά στον τουριστικό κλάδο, ιδιαίτερα στις περιοχές που σχετίζονται με αγροτικό περιβάλλον. Αυτό έχει ως συνέπεια να δημιουργούνται νέες επαγγελματικές εξειδικεύσεις που σχετίζονται με οποιαδήποτε δραστηριότητα απασχολεί τον τουρισμό.

Οι τουρίστες επισκέπτονται έναν προορισμό όχι μόνο για να φύγουν από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας του, αλλά και για να δει ένα διαφορετικό περιβάλλον. Για αυτό το λόγο πολλοί αποφεύγουν να ταξιδεύουν μαζικά σε συγκεκριμένους προορισμούς, και προτιμούν να επισκέπτονται διαφορετικά μέρη όπως έναν παραδοσιακό οικισμό ή έναν αγροτικό χώρο. Με τον τρόπο αυτό αναδείχθηκαν στοιχεία και χαρακτηριστικά του παραδοσιακού οικισμού και του αγροτικού πολιτισμού, την τελευταία εικοσαετία, όμως με διάφορες συνέπειες. Αρχικά, η μεγάλη πλειονότητα των οικονομικά ενεργών αγροτών, που εργάζονταν σ' αυτές τις περιοχές, είτε στρέφονται προς τα τουριστικά επαγγέλματα εγκαταλείποντας τον πρωτογενή τομέα είτε διατηρούν την αγροτική απασχόληση ως δεύτερο επάγγελμα, διαμορφώνοντας μια αγροτική οικονομία «βιτρίνας», στην οποία πλειοψηφούν οι κατ' όνομα αγρότες, οι οποίοι, στην πραγματικότητα, αντλούν το μεγάλο ποσοστό του εισοδήματός τους από τον τουρισμό. (Πάρις, 1998)

Επιπλέον, ο τουρισμός φαίνεται να είναι πιο αποτελεσματικός από άλλους κλάδους στη δημιουργία θέσεων εργασίας και εισοδήματος σε λιγότερο ανεπτυγμένες, συχνά περιφερειακές, περιοχές μιας χώρας όπου οι εναλλακτικές ευκαιρίες ανάπτυξης είναι πιο περιορισμένες. Πράγματι, σε αυτούς τους τομείς ο τουρισμός μπορεί να έχει τον σημαντικότερο αντίκτυπό του. Σε τέτοια μέρη, πολλοί από τους ντόπιους είναι αγρότες διαβίωσης ή ψαράδες, και εάν ασχοληθούν με τον τουριστικό κλάδο, τα εισοδήματά τους αυξάνονται κατά πολύ. Η ανάπτυξη του τουρισμού σε τέτοιες περιοχές μπορεί επίσης να προσφέρει ένα χρηματικό κίνητρο για τη συνέχιση πολλών τοπικών χειροτεχνιών, ενώ τα τουριστικά ξενοδοχεία μπορούν να δημιουργήσουν μια αγορά για τοπικά προϊόντα. (Theobald, 2012)

Όπως αναφέραμε παραπάνω ο τουρισμός βοηθά στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ωστόσο συνδυάζεται και με άλλες επιχειρήσεις όπως για παράδειγμα τα ξενοδοχεία προμηθεύονται κλινοσκεπάσματα οπότε έχει επίπτωση στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις. Άλλες επιχειρήσεις είναι οι κάβες ποτών οι οποίες προμηθεύουν ποτά-αναψυκτικά κυρίως

την καλοκαιρινή σεζόν, άλλοι κλάδοι είναι οι μεταφορές, το εμπόριο και οι υπηρεσίες. Επίσης έχει επίπτωση στην αύξηση των τιμών της γης σε τοπικό επίπεδο. Όλα αυτά έχουν ως συνέπεια στην πολλαπλασιαστική επίδραση των επιχειρήσεων (Βικιπαίδεια, 2020)

Συνοπτικά τα πιο βασικά οφέλη του τουρισμού είναι τα εξής:

- η δημιουργία θέσεων εργασίας για τους κατοίκους που το έχουν ανάγκη, μέσω των ξενοδοχείων, των εστιατορίων κλπ.
- η δημιουργία συμπληρωματικών εισοδημάτων για τους ντόπιους
- η δημιουργία εσόδων για την οικονομία μιας χώρας.

1.5 Κοινωνικά Θετικά:

- επιτυγχάνεται η επαφή και η γνωριμία ανθρώπων με διαφορετικό πολιτισμό και συνήθειες.
- Ευνοούνται οι πολιτιστικές ανταλλαγές αλλά και η ανάπτυξη συναισθημάτων όπως ο σεβασμός, η αλληλοεκτίμηση, η συναδέλφωση αλλά και η αλληλεγγύη.
- Προβάλλονται η χώρα και ο πολιτισμός της, και η ιστορία και ο ρόλος που έπαιξε στη δημιουργία του παγκόσμιου πολιτισμού γνωστοποιούνται.

Ο τουρισμός όμως εκτός από θετικές έχει και αρνητικές επιπτώσεις τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά. Παρακάτω θα αναλύσουμε της αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού.

1.6 Οικονομικά αρνητικά :

Παρακάτω θα αναλύσουμε τις αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού πάνω στην οικονομία.

Ορισμένοι άνθρωποι γίνονται **αισχροκερδείς** και **άπληστοι**, διότι **εκμεταλλεύονται** τους τουρίστες, τους οποίους βλέπουν σαν πηγή εσόδων κι αυξάνουν υπερβολικά τις τιμές για να πάρουν όσο γίνεται περισσότερα χρήματα. Επιπλέον ο τουρισμός είναι συχνά εποχιακός και οι επιπτώσεις γίνονται εμφανείς μόνο με την πάροδο του χρόνου, με διαφορετικά αποτελέσματα και σε διαφορετικά στάδια ανάπτυξης. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι εισαγωγή τουριστών σε ευαίσθητες περιοχές μπορεί να είναι επιζήμια, να προκαλέσει **απώλεια πολιτισμού** ή, εναλλακτικά, να συμβάλει στη διατήρηση του πολιτισμού και των πολιτιστικών χώρων μέσω αυξημένων πόρων. Επίσης οι ποταμοί μπορούν να αλλάξουν, να εξαχθούν υπερβολικά και να μολυνθούν από τις απαιτήσεις των τουριστών. Η ηχορύπανση

έχει την ικανότητα να διαταράσσει την άγρια φύση και να μεταβάλει τη συμπεριφορά και η ελαφριά ρύπανση μπορεί να διαταράξει τη διατροφή και την αναπαραγωγική συμπεριφορά πολλών πλασμάτων. Όταν η τροφοδοσία τροφοδοτείται από γεννήτριες ντίζελ ή βενζίνης υπάρχει πρόσθετος θόρυβος και ρύπανση. Τα γενικά απόβλητα και τα σκουπίδια είναι επίσης αποτέλεσμα των εγκαταστάσεων. Καθώς φθάνουν περισσότεροι τουρίστες, υπάρχει μια αύξηση στην κατανάλωση τροφίμων και ποτών, η οποία με τη σειρά της δημιουργεί απόβλητα πλαστικά και μη βιοαποικοδομήσιμα προϊόντα, όλα τα παραπάνω έχουν επίπτωση στο περιβάλλον αλλά και στην οικονομία.

Τέλος είναι η εξάρτηση της κάθε χώρας από τον τουρισμό και το «**ξένο χρήμα**»

1.7 Κοινωνικά αρνητικά :

Οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού στα Κοινωνικά είναι το συχνό το φαινόμενο της **ξενομανίας**, δηλαδή της αλλοτρίωσης των κατοίκων, αφού μιμούνται τον τρόπο ζωής και τις συνήθειες των ξένων υποτιμώντας δηλαδή την πολιτιστική τους κληρονομιά, συμπεριφορά που έρχεται σε αντίθεση με την ιδιοσυγκρασία και τη ψυχοσύνθεση των κατοίκων. Επιπλέον ο μαζικός τουρισμός ενισχύει την **εποχικότητα** (Βικιπαίδεια, 2020). Για παράδειγμα ο τουρισμός στην Ελλάδα ανθίζει μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες από μία άποψη ο μαζικός όπως και κάθε είδος τουρισμού όσο πιο πολύ αυξάνεται τόσο πιο πολύ ενισχύεται η οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Από την άλλη όμως, υπάρχουν τοπία, λίμνες, βουνά και πόλεις που με τη σωστή εκμετάλλευση θα μπορούσαν να τραβήξουν το ενδιαφέρον πολλών τουριστών όλο το χρόνο. Έτσι τα τελευταία χρόνια έχει ανθίσει ο εναλλακτικός τουρισμός και αποτελεί το είδος εκείνο του τουρισμού που έχει επιπτώσεις σε επισκέπτες αλλά και μόνιμους κατοίκους ενός προορισμού, αφού αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους και μοιράζονται εμπειρίες. Με αποτέλεσμα αν δεν ακολουθηθούν τα σωστά αναπτυξιακά πρότυπα υπάρχει ακόμα και ο κίνδυνος ο εναλλακτικός τουρισμός να **αλλοιώσει** τον **πολιτισμικό χαρακτήρα** των προορισμών. Αξίζει να αναφερθεί ότι η αύξηση της **εγκληματικότητας** αποτελεί μια σημαντική αρνητική συνέπεια του εναλλακτικού τουρισμού μιας που οι επισκέπτες πολλές φορές πέφτουν θύματα κλοπής αφού συνήθως έχουν υψηλότερο οικονομικό επίπεδο από τους μόνιμους κατοίκους του προορισμού.

Ανακεφαλαιώνοντας ο τουρισμός για μια χώρα δεν έχει μόνο θετικά αλλά κι αρνητικά. Οι τουριστικές επιπτώσεις εμπίπτουν σε **τρεις κύριες κατηγορίες: περιβαλλοντικές** επιπτώσεις

(επηρεάζουν τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής, τη βλάστηση, την ποιότητα του αέρα, τα υδάτινα σώματα, τον υδροφόρο ορίζοντα, την άγρια φύση και τα φυσικά φαινόμενα), οι **κοινωνικοπολιτικές** επιπτώσεις (σχετίζονται με αλληλεπιδράσεις μεταξύ ατόμων με διαφορετικό πολιτιστικό υπόβαθρο, στάσεις και συμπεριφορές και σχέσεις με υλικά αγαθά).

1.8 Τουριστική ανάπτυξη την τελευταία εικοσαετία

Η ανάλυση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που συνθέτουν το σύγχρονο τουρισμό απαιτεί αρχικά μια συνοπτική αναφορά στις εξελίξεις που συνδέονται άμεσα με την αλματώδη ανάπτυξη του τουρισμού στο σύγχρονο κόσμο. Οι εξελίξεις αυτές συνέβαλαν και στη διαμόρφωση των ιδιαίτερων και ποικίλων χαρακτηριστικών που έχει προσλάβει η τουριστική ανάπτυξη στον παγκόσμιο χώρο, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Η βασική ανάπτυξη (είτε οικονομική, είτε παραγωγική) στις αναπτυσσόμενες και αναπτυγμένες χώρες, είναι ο τουρισμός. Τα οικονομικά συμφέροντα μιας χώρας ή μιας περιοχής, επηρεάζονται από τις επιδράσεις του τουρισμού και δημιουργούν δυο κύρια ζητήματα: α) τι πρότυπο θα πρέπει να έχει μια χώρα ή περιοχή όσο αναφορά την τουριστική ανάπτυξη και β) τι διαδικασία θα ακολουθήσει και πως θα διαχειριστεί τις δραστηριότητες που απαιτεί ο τουριστικός τομέας.

Με την πάροδο του χρόνου, όπως αλλάζουν οι ανάγκες στην καθημερινότητα ενός ανθρώπου, το ίδιο συμβαίνει και με τις ανάγκες ενός τουρίστα. Για παράδειγμα, μέχρι την δεκαετία του 1970 οι τουρίστες εκτός από τα επαγγελματικά και εκπαιδευτικά τους ταξίδια αναζητούσαν στις διακοπές τους τα 4s (sun, sand, sex, sea), ενώ πλέον με τις αμέτρητες επιλογές που έχει αναζητάει διαφορετικές δραστηριότητες, όπως να μπορεί να επισκεφθεί έναν αγροτικό συνεταιρισμό και να μείνει ταυτόχρονα σε ένα ακριβό ξενοδοχείο. Οι αλλαγές στις ανάγκες δημιουργούν αντίστοιχα και αλλαγές στις τουριστικές υπηρεσίες και προϊόντα με διάφορες επιπτώσεις στις τουριστικές περιοχές. (Πάρις, 1998)

1.9 Σχέσης τουριστών και γηγενών στο σύγχρονο τουρισμό.

Η σχέση των τουριστών με τους γηγενείς έχουν ως αποτέλεσμα στην αλλαγή των κοινωνικών σχέσεων όπου εμφανίζονται στις τουριστικές περιοχές. Παρατηρείται μια σχέση όπου οι τουρίστες με βάση της καταναλωτικές του προτιμήσεις ζητά από τα κράτη που φιλοξενούνται και τις τουριστικές επιχειρήσεις να ανταποκριθούν στις ανάγκες τους, οι

οποίες είναι η βελτίωση των περιοχών όπου φιλοξενούνται και υποδέχονται παραδοσιακά. Οι καλύτερη διαχείριση των περιοχών και η κατασκευή τουριστικών υποδομών οι οποίες είναι κυρίως: (Πάρις, 1998)

- a) Τουριστικές επιχειρήσεις με μοντέρνα τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες.
- b) Τουριστικά θέρετρα με μεγάλη γκάμα υποδομών και υπηρεσιών οι οποίες είναι ανάλογες με τις απαιτήσεις/ανάγκες των τουριστών.

Το γεγονός ότι κατασκευάζονται διαρκώς και νέοι τύποι υποδομών και περιοχών τουρισμού οδηγεί σε αλλαγές των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της κοινωνικότητας, η οποία αναπτύσσεται στο πλαίσιο των σύγχρονων τουριστικών ταξιδιών.

Τα χαρακτηριστικά που επηρεάζονται άμεσα από την αλλαγή κοινωνικών σχέσεων είναι οι παρακάτω:

- Την λειτουργία ζήτησης και προσφοράς κατά την διαδικασία παραγωγής. Η συγκεκριμένη λειτουργία επιδρά στην διαμόρφωση της οργανώσεως και αναπτύξεις των τουριστικών επιχειρήσεων.
- Τον σκοπό των τουριστών και την διασύνδεση με την εμπειρία των ταξιδιωτικών γραφείων.
- Τρόποι επικοινωνίας τουριστών-γηγενών

1.10 Τα κίνητρα των τουριστών

Τα κίνητρα που οδηγούν στις τελικές καταναλωτικές επιλογές κάποιου συγκεκριμένου τύπου (ειδικού ή πολυσύνθετου) ταξιδιού επηρεάζονται διαρκώς και περισσότερο από τις αλλαγές στα κοινωνικά και καταναλωτικά πρότυπα της διευρυμένης μεσαίας τάξης των αναπτυγμένων χωρών.

Η αναζήτηση συγκεκριμένων ταξιδιωτικών εμπειριών συνδέεται άμεσα με τα κίνητρα των τουριστών, οι οποίοι επιδιώκουν να ζήσουν με αυτόν τον τρόπο «ίδια» ή «διαφορετικά» από τον τρόπο ζωής που βιώνουν στον τόπο προέλευσής τους. Το ταξίδι αποκτά, υπό αυτή την έννοια, μια άλλη διάσταση, γίνεται το εισιτήριο για μια δραπέτευση είτε σε έναν κόσμο με οικεία και αναγνωρίσιμα σύμβολα είτε σ' ένα διαφορετικό κόσμο όπου ο τουρίστας αναζητάει τη φυγή, τη νοσταλγία ή το παιχνίδι.

Τα χαρακτηριστικά της επικοινωνίας των τουριστών με τους ντόπιους. Η παράμετρος αυτή διαμορφώνεται από τους εξής παράγοντες:

- Οι εικόνα που έχουν δημιουργήσει οι τουρίστες για την περιοχή και τους ντόπιους πριν την άφιξη τους με βάση αυτό που έχουν δει από της διαφημίσεις και έχουν διαβάσει.
- Η μικρής διάρκειας επικοινωνία, η οποία, έχει συνήθως ένα δεδομένο «εμπορικό» πλαίσιο.
- Οι προκατειλημμένες σκέψεις τόσο τουριστών όσο και ντόπιων πριν ακόμη την άφιξη τους.
- Το χάσμα γενεών όσον αφορά την διαφορά ηλικίας αλλά και κοινωνικών διαφορών
- Η προσπάθεια των τουριστών στην ταύτιση με τον κουλτούρα, ήθη-έθιμα των ντόπιων και την προσαρμογή στην περιοχή
- Η προσπάθεια των τουριστών για την προσαρμογή και ένταξη στην περιοχή οδηγεί σε προκαταλήψεις με τους ντόπιους.

Στο σημείο αυτό μπορούμε να επισημάνουμε ότι η κοινωνικότητα επηρεάζεται άμεσα και δυναμικά από τα κίνητρα τα οποία οδηγούν στην αναζήτηση παρόμοιων παράδοξων εμπειριών. Εκτός από τη σαφή επιρροή των σύγχρονων καταναλωτικών προτύπων, πρέπει να επισημανθούν δύο ακόμη παράμετροι: η πρώτη παράμετρος συνδέεται με τα ψυχολογικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης ειδικής ομάδας τουριστών και η δεύτερη με την πολιτισμική σημασία, που έχουν αποκτήσει παρόμοια προϊόντα ως στοιχεία των σύγχρονων ταξιδιών με διάφορους τρόπους (δραστηριότητες, υποδομές, υπηρεσίες ή εμπειρίες). Πρόκειται, δηλαδή για μια μονοσήμαντη κοινωνικότητα, η οποία αφορά αποκλειστικά τους τουρίστες-καταναλωτές και σηματοδοτείται από τις εξελίξεις στη σύγχρονη κοινωνία της κατανάλωσης.(Πάρις, 1998)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. Ανάλυση Εισροών – Εκροών

2.1 Εισροές – Εκροές

Για τη μέτρηση του οικονομικού αντίκτυπου του τουρισμού χρησιμοποιούνται διάφορες μέθοδοι. Ένα σημαντικό εργαλείο για την εκτίμηση της οικονομικής επίδρασης του τουρισμού σε μια οικονομία είναι η Ανάλυση Εισροών-εκροών.

Η ανάλυση εισροών-εκροών εφαρμόζεται στην ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού, έχει πολλά πλεονεκτήματα, αλλά πάσχει από σοβαρούς περιορισμούς. Χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό του ρόλου και της σημασίας της διαφορετικής προστιθέμενης αξίας, των εισοδημάτων και της απασχόλησης και αναλύει την υπάρχουσα σύνδεση σε μια οικονομία.

Εκτός από τους περιορισμούς που αφορούν παραδοχές του μοντέλου, μια ανάλυση εισροών-εκροών από μόνη της δεν μπορεί να γίνει η καλύτερη αναλυτική μέθοδος για τη λήψη αποφάσεων. Μια μελέτη της σχέσης μεταξύ των διαφόρων κρατών που συνορεύουν θα μπορούσε να είναι χρήσιμη για τον εντοπισμό της ροής των εισροών και των εκροών.

Στο πλαίσιο του τουρισμού και της φιλοξενίας, οι ερευνητές υποστήριξαν ότι η μακροχρόνια οικονομική ύφεση επηρέασε αρνητικά τη βιομηχανία τουρισμού και φιλοξενίας σε όλο τον κόσμο.

Παρόλο που οι γεωργικές και μεταποιητικές βιομηχανίες (οι λεγόμενες πρωτογενείς και δευτερογενείς βιομηχανίες) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική αναζωογόνηση, οι ερευνητές επιβεβαίωσαν ότι οι βιομηχανίες τριτοβάθμιας εξυπηρέτησης έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν περισσότερο εισόδημα εργασίας και απασχόλησης. Δίνοντας έμφαση στις οικονομικές επιπτώσεις του κλάδου των υπηρεσιών, ιδίως στον τουρισμό και τη φιλοξενία, η έκθεση του Παγκόσμιου Συμβουλίου Τουρισμού και Τουρισμού (2010) προέβλεψε ότι το παγκόσμιο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (GDP) από τα ταξίδια και τον τουρισμό θα αυξηθεί από 9,2% (5,75 τρισ. δολάρια) το 2010 σε 9,6% (11,15 τρισ. δολάρια) έως το 2020. (Kim & Kim, 2015)

Σε γενικές γραμμές, οι μελέτες εισροών-εκροών χωρίζονται στους έξι στόχους που προσδιορίζουν:

1. την επίδραση της αλλαγής στη τουριστική ζήτηση
2. το αποτέλεσμα της ρύθμισης πολιτικής
3. ορισμένους παράγοντες πέραν του άμεσου ελέγχου της ίδιας της βιομηχανίας
4. το αποτέλεσμα μιας πρότασης στις δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις
5. κατανομή πόρων, και
6. μια πολιτική και διαχείριση στρατηγικής και πιέσεων για την ανάπτυξη του τουρισμού

Παρόλο που αυτοί οι στόχοι παρουσιάζονται για τη χρήση της ανάλυσης εισροών-εκροών, ο σκοπός αυτής της μελέτης, όπως η Briassoulis (1991) και ο Fletcher (1989) επισημαίνουν, είναι ορισμένα πλεονεκτήματα: η πληρότητα και η ευελιξία. Συγκεκριμένα, η μελέτη εξετάζει πόσο παράγονται οι άμεσες, έμμεσες και επαγόμενες επιπτώσεις της ξενοδοχειακής βιομηχανίας ανάλογα με την παραγωγή, το εισόδημα εργασίας και την απασχόληση, σε σύγκριση με τους αντίστοιχους κλάδους βιομηχανιών άλλων χωρών.

2.2 Μέθοδοι μέτρησης τουρισμού, οικονομική επίδραση

Σύμφωνα με τον Fletcher (1989) υπάρχει μια ποικιλία μεθόδων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη μελέτη του αντίκτυπου του τουρισμού και η τελική επιλογή της μεθοδολογίας θα καθορισθεί, σε μεγάλο βαθμό, από τον κύριο σκοπό της έρευνας, τους διαθέσιμους πόρους για τη μελέτη, τον χρονικό περιορισμό που επιβάλλεται στο ερευνητές και τη δομή της εν λόγω οικονομίας.

Μια απλή, αλλά ακατέργαστη προσέγγιση είναι να συγκρίνουμε τα διαθέσιμα δεδομένα σχετικά με την τουριστική δραστηριότητα, όπως οι εισπράξεις από τον τουρισμό (λιγότερο περιεχόμενο εισαγωγής), η απασχόληση στον τουριστικό τομέα «πρώτης γραμμής» (ξενοδοχεία, εστιατόρια κ.λπ.), και τα ημερομίσθια, οι μισθοί και τα κέρδη αυτών των εγκαταστάσεων, μια άλλη προσέγγιση είναι με τους βασικούς οικονομικούς δείκτες, όπως το ακαθάριστο εθνικό προϊόν, η εθνική απασχόληση κ.λπ. Μια τέτοια προσέγγιση, στην καλύτερη περίπτωση, θα δώσει μόνο μερική ματιά του αντίκτυπου του τουρισμού, και μπορεί ακόμη και να παρέχει πληροφορίες που θα οδηγήσουν σε λανθασμένα συμπεράσματα. Ακόμα, οι ερευνητές μπορούν να υιοθετήσουν μια πιο εξελιγμένη προσέγγιση χρησιμοποιώντας μια τεχνική όπως η ανάλυση κόστους-οφέλους. Αυτή η τεχνική είναι μερική στην προσέγγισή της και είναι μια σειρά από σαφείς και έμμεσες υποθέσεις που πρέπει να γίνουν κατά τη διαδικασία κατασκευής του μοντέλου. Αυτό οδηγεί

σε μια ανάλυση που θα είναι τόσο καλή όσο οι ερευνητές αντιλαμβάνονται την εκτεταμένη επίδραση του τουρισμού και τη λειτουργία της οικονομίας στο σύνολό της. Τέλος, η τεχνική ανάλυσης εισροών-εκροών μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον προσδιορισμό του οικονομικού αντίκτυπου του τουρισμού.

Η τεχνική της ανάλυσης εισροών-εκροών έχει ορισμένα πλεονεκτήματα σε σύγκριση με τις εναλλακτικές μεθοδολογίες που αναφέρονται παραπάνω. Μέσα στους τεχνικούς περιορισμούς των υποθέσεων του μοντέλου, ο ερευνητής μπορεί να εστιάσει λεπτομερώς όπου απαιτείται και να παραλείψει λεπτομέρειες όπου δεν είναι απαραίτητες ή χρήσιμες. Για παράδειγμα, εκείνοι οι τομείς που έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη μελέτη του τουρισμού μπορούν να διαχωριστούν σε μεγάλο βαθμό για να επιτρέψουν την εξέταση των επιπτώσεων των πολιτικών και των γεγονότων με μεγάλη λεπτομέρεια, ενώ οι υπόλοιποι τομείς μπορούν να συγκεντρωθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να διατηρηθεί στο μέγεθος του μοντέλου διαχειρίσιμες και περιττές πληροφορίες στο ελάχιστο. Μια πραγματική εικόνα του αντίκτυπου του τουρισμού μπορεί να αποκτηθεί μόνο με τη χρήση ενός μοντέλου που έχει κατασκευαστεί ειδικά για το σκοπό αυτό. Τέλος, η ανάλυση εισροών-εκροών επιτρέπει στον ερευνητή να μελετήσει τον αντίκτυπο του τουρισμού στα τρία του επίπεδα: άμεσα, έμμεσα και επαγόμενα αποτελέσματα.

Είναι, επίσης, ένα σχετικά ακριβό εργαλείο ανάλυσης τόσο από άποψη χρόνου όσο και από οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους. Τα περισσότερα δευτερεύοντα δεδομένα είναι ακατάλληλα για αυτήν τη μέθοδο ανάλυσης, επειδή σπάνια είναι ακριβή στο επίπεδο λεπτομέρειας που απαιτείται στα μοντέλα εισροών-εκροών και, στις περισσότερες περιπτώσεις, τα διατομεακά δεδομένα συναλλαγών δεν είναι καθόλου διαθέσιμα (αυτό σημαίνει ότι πολλά από τα δεδομένα πρέπει να συλλέγονται από έρευνες).

Οι περισσότεροι ερευνητές τονίζουν ότι η ανάλυση εισροών-εκροών χρησιμοποιείται για την εκτίμηση των βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων επιπτώσεων στον τουρισμό, δεδομένου ότι οι προβλέψεις μεγάλης εμβέλειας απαιτούν πιο εξελιγμένα εργαλεία μοντελοποίησης και καλύτερη γνώση της πραγματικής οικονομικής δομής. Στην πραγματικότητα, η εκτίμηση των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων απαιτεί κάποια γνώση και παραδοχές σχετικά με την κατεύθυνση της μελλοντικής αλλαγής στις βασικές διαρθρωτικές οικονομικές σχέσεις. Για μακροπρόθεσμες επιπτώσεις, αυτή η υπόθεση δεν είναι εύλογη, διότι, οι τουριστικές δραστηριότητες αλλάζουν σε μορφή και ένταση υπό την επήρεια οικονομικών, τεχνολογικών, κοινωνικοπολιτικών παραγόντων, με αποτέλεσμα οι

συντελεστές δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι παραμένουν σταθεροί για χρονικές περιόδους μεγαλύτερες από πέντε έως έξι έτη. Επιπλέον, ο τουρισμός προκαλεί ανάπτυξη στην περιοχή υποδοχής που πιθανότατα δεν θα συνέβαινε διαφορετικά, αυτό οφείλεται κυρίως στην παροχή υποδομών για τον τουρισμό, που ανοίγει δυνατότητες ανάπτυξης σε υποανάπτυκτες περιοχές (π.χ. ανάπτυξη δευτέρης κατοικίας) και κερδοσκοπική ανάπτυξη γης κοντά σε τουριστικές περιοχές με στόχο να επωφεληθούν από τις οικονομίες συσσωμάτωσης (π.χ. καταστήματα λιανικής πώλησης, βενζινάδικα και εστιατόρια). Κατά συνέπεια, με την έναρξη του τουρισμού σε μια περιοχή, πραγματοποιούνται διαρθρωτικές αλλαγές, πράγμα που σημαίνει ότι οι συντελεστές εισροών-εκροών πρέπει, στην καλύτερη περίπτωση, να ενημερώνονται συχνά.

Επομένως, ένα μοντέλο εισροών-εκροών μπορεί να παρέχει αξιόπιστη μακροπρόθεσμη εκτίμηση επιπτώσεων μόνο εάν μπορεί να τεθεί αξιόπιστα ότι το μέγεθος των αναμενόμενων διαρθρωτικών αλλαγών δεν θα είναι σημαντικό, ή εάν το μέγεθος της αναμενόμενης διαρθρωτικής αλλαγής μπορεί να προσεγγιστεί και να ληφθεί υπόψη, κατά την ορθή τροποποίηση των τεχνικών συντελεστών. Σε περιπτώσεις όπου πραγματοποιούνται ποιοτικές αλλαγές στις τουριστικές δραστηριότητες (π.χ. ανάπτυξη μονάδων χρονομεριστικής μίσθωσης αντί συμβατικών μορφών καταλύματος), φαίνεται ότι είναι πιο κατάλληλη μια προσέγγιση σεναρίων για την πρόβλεψη των επιπτώσεων, με ένα μοντέλο εισροών-εκροών. (Briassoulis, 1991)

Όπως είναι γνωστό ο τουρισμός επηρεάζει όχι μόνο την οικονομία μιας περιοχής αλλά και την κοινωνική και πολιτιστική της δομή καθώς και το περιβάλλον της. Αυτά τα τελευταία είναι άυλα αποτελέσματα με την έννοια ότι δεν μπορούν να εκτιμηθούν πλήρως με τη χρήση νομισματικών κριτηρίων. Ένα μοντέλο εισροών-εκροών, εξ' ορισμού, αγνοεί αυτές τις άυλες επιπτώσεις, επειδή δεν μπορούν να εκπροσωπούνται ουσιαστικά από τους οικονομικούς τομείς. Οι οικονομικές επιπτώσεις που αξιολογούνται από την ανάλυση της παραγωγής εισροών αντιπροσωπεύουν μόνο μέρος της συνολικής οικονομικής αξίας των επιπτώσεων του τουρισμού. Επομένως, ακόμη και αν η εφαρμογή ανάλυσης εισροών-εκροών θεωρείται έγκυρη σε μια δεδομένη κατάσταση, πρέπει να θυμόμαστε ότι δεν παρέχει πλήρη περιγραφή των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού.

2.3 Θεωρία της ανάλυσης εισροών εκροών

Η ανάλυση εισροών-εκροών είναι η τυπική μέθοδος για τη μέτρηση των αποτελεσμάτων εξάπλωσης των αλλαγών στην τελική ζήτηση για το προϊόν μιας βιομηχανίας ή ενός τομέα. Η αλληλεξάρτηση μεταξύ των τομέων μπορεί να περιγραφεί από ένα σύνολο γραμμικών εξισώσεων που εκφράζουν την ισορροπία μεταξύ της συνολικής εισροής και της παραγωγής κάθε αγαθού.

Υπάρχουν τρεις βασικές παραδοχές στις οποίες βασίζεται η λειτουργία του μοντέλου εισροών-εκροών. (Briassoulis, 1991)

1. Οι γραμμικές ομοιογενείς παραγωγικές λειτουργίες για κάθε τομέα, χωρίς υποκατάσταση μεταξύ εισροών και σταθερότητα των εμπορικών προτύπων μεταξύ τομέων και μεταξύ αυτών και των υπόλοιπων του κόσμου.
2. Η οικονομία λειτουργεί με πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα, πράγμα που σημαίνει ότι οποιαδήποτε αύξηση της τελικής ζήτησης μπορεί να αντιμετωπιστεί με την αύξηση της τομεακής παραγωγής.
3. Όσον αφορά την απασχόληση, θεωρείται ότι υπάρχει ανεργία στην οικονομία, οπότε οποιαδήποτε πρόσθετη ζήτηση εργασίας μεταφράζεται σε αύξηση του αριθμού των μισθωτών.

Επειδή η ανάλυση εισροών-εκροών παράγει τα αποτελέσματα για την κατανόηση της μελέτης των οικονομικών επιπτώσεων, απαιτούνται σύντομοι ορισμοί των άμεσων, έμμεσων και επαγόμενων επιπτώσεων. (Kim & Kim, 2015)

- Ένα άμεσο αποτέλεσμα συνεπάγεται με τον οικονομικό αντίκτυπο που δημιουργήθηκε από μια αρχική δαπάνη παραγωγών ή καταναλωτών εντός μιας περιοχής. Για παράδειγμα, στην περίπτωση ενός τοπικού τουριστικού προορισμού, το πρώτο αποτέλεσμα που δημιουργείται από την τουριστική βιομηχανία, όπως ξενοδοχεία / μοτέλ, καταστήματα με σουβενίρ, βενζινάδικα και εταιρείες ενοικίασης αυτοκινήτων που αντιμετωπίζουν τουρίστες, θεωρείται άμεσο αποτέλεσμα.
- Μια έμμεση επίδραση δείχνει μια οικονομική επίπτωση που προκαλείται από άλλες τοπικές βιομηχανίες που επηρεάζονται από μια αρχική δαπάνη παραγωγών ή καταναλωτών. Για παράδειγμα, η επίδραση που δημιουργείται από τις βιομηχανίες προμήθειας πρώτων υλών (δηλ. τη γεωργική βιομηχανία ή τη βιομηχανία διανομής) στην οποία έχει εισαχθεί μια αρχική εισροή (δαπάνες) είναι έμμεσο αποτέλεσμα.

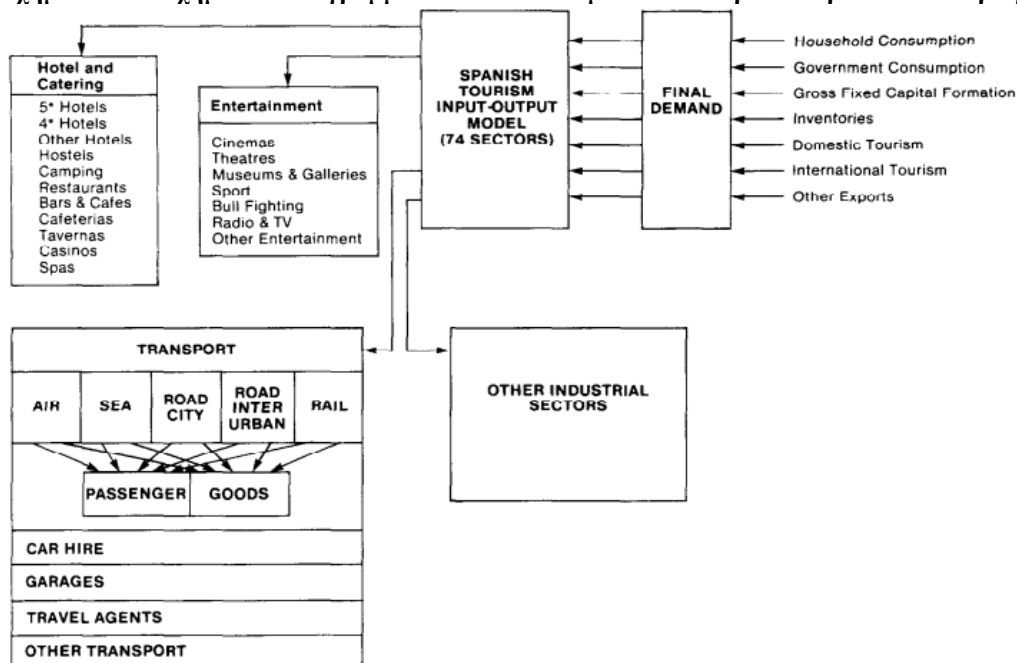
- Ένα επακόλουθο αποτέλεσμα δείχνει τον οικονομικό αντίκτυπο των τοπικών δαπανών των νοικοκυριών λόγω της βελτίωσης των αυξητικών μισθών και της απασχόλησης στον τομέα των νοικοκυριών ή των επιχειρήσεων. Δηλαδή, ενθαρρύνοντας τις τοπικές επιχειρήσεις να παράγουν περισσότερα από την εξωτερική επένδυση ή το εισόδημα, το αποτέλεσμα που κάνει ένα πρόσθετο εισόδημα και απασχόληση στα τοπικά νοικοκυριά θεωρείται ως επαγόμενο αποτέλεσμα

4. Ανάλυση και τουρισμός εισροών εκροών

Χρησιμοποιώντας την ανάλυση εισροών-εκροών στην τουριστική δραστηριότητα, το επίπεδο λεπτομέρειας που μπορεί να επιτευχθεί τόσο από την πλευρά της ζήτησης όσο και από την προσφορά, περιορίζεται από το επίπεδο των διαθέσιμων πόρων.

Το τουριστικό μοντέλο εισροών-εκροών για την Ισπανία διαχωρίζει τους τουριστικούς τομείς προσφοράς μεταξύ διαφορετικών τύπων καταλυμάτων, εστιατορίων, μεταφορών και ψυχαγωγικών εγκαταστάσεων.

Σχήμα 1. Ένα σχηματικό διάγραμμα του ισπανικού μοντέλου εισροών-εκροών του τουρισμού

Οι πρώτες εφαρμογές εισροών-εκροών για ανάλυση επιπτώσεων στον τουρισμό, στις αρχές του 1960, αφορούσαν το ευρύτερο φαινόμενο της αναψυχής. Όμως, οι υποθέσεις του μοντέλου ήταν πολύ περιοριστικές, τουλάχιστον στην περίπτωση του τουρισμού, οδηγώντας σε εσφαλμένα αποτελέσματα. Προτάθηκαν και εφαρμόστηκαν αρκετές τροποποιήσεις του

μοντέλου προκειμένου να χαλαρώσουν ορισμένες από αυτές τις υποθέσεις και, να ληφθούν πιο αξιόπιστες εκτιμήσεις για τις επιπτώσεις του τουρισμού.

Στην περίπτωση του τουρισμού, η ξενοδοχειακή βιομηχανία χαρακτηρίζεται από υποχρησιμοποίηση χωρητικότητας (δηλαδή, ποσοστά πληρότητας ξενοδοχείου κάτω του 100%), πράγμα που σημαίνει ότι επιπλέον τουρίστες μπορούν να φιλοξενηθούν από τα υπάρχοντα ξενοδοχεία με οριακές αυξήσεις στις εισροές από άλλους τομείς.

Τέλος, αρκετές μελέτες έχουν λάβει υπόψη τα ποικίλα πρότυπα κατανάλωσης διαφορετικών τύπων επισκεπτών, καθώς και τις αλλαγές στα πρότυπα κατανάλωσης του τοπικού πληθυσμού που προκαλούνται από τον τουρισμό. Αυτά τα χαρακτηριστικά έχουν προσομοιωθεί διαχωρίζοντας τον φορέα τελικής ζήτησης σε υποδιανύσματα που αντιπροσωπεύουν διαφορετικές κατηγορίες τουριστών και διαφορετικές ομάδες εισοδήματος. Υπάρχουν, πολλά άλλα ζητήματα που προκύπτουν σε σχέση με τις εφαρμογές ανάλυσης εισροών-εκροών στην εκτίμηση επιπτώσεων στον τουρισμό. (Briassoulis, 1991)

5. Σημασία και χρησιμότητα της ανάλυσης εισροών-εκροών

Οι Kim Hyojin και Byung-Gook(2015) αναφέρουν ότι όπως φαίνεται σε πολλά άρθρα που χρησιμοποιούν το μοντέλο εισροών-εκροών, η ανάλυση εισροών-εκροών έγινε το καλύτερο αναλυτικό μέτρο για τον προσδιορισμό της οικονομικής δομής μιας χώρας και της διαβιομηχανικής σχέσης, λόγω της σημασίας και της αξίας της ανάλυσης.

Η ανάλυση εισροών-εκροών είναι πιο σημαντική από άλλες αναλύσεις οικονομικών επιπτώσεων. Πρώτον, χρησιμοποιώντας μια συνεπή και συστηματική προσέγγιση για την ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων, η ανάλυση εισροών-εκροών ερευνά σχετικά μια λογική σχέση σύνδεσης μεταξύ της ξενοδοχειακής βιομηχανίας και άλλων βιομηχανιών. Δεύτερον, όχι μόνο τα άμεσα αλλά και τα έμμεσα και επαγόμενα αποτελέσματα μπορούν να εντοπιστούν χωρίς δυσκολία, σε σύγκριση με άλλες τεχνικές οικονομικής ανάλυσης. Τρίτον, η ανάλυση εισροών-εκροών αποδεικνύεται ότι είναι ένα κορυφαίο εργαλείο για την πρόβλεψη του μεγέθους ενός βιομηχανικού τομέα και της σύνδεσης της περιφερειακής οικονομίας στο εγγύς μέλλον. Συγκεκριμένα, η ζήτηση, η παραγωγή, η απασχόληση και οι επενδύσεις είναι προβλέψιμες.

Το μοντέλο εισροών-εκροών επιλέχθηκε επειδή, σε σύγκριση με άλλα ποικίλα ποσοτικά αναλυτικά μοντέλα που αναπτύχθηκαν από πολλούς ερευνητές για την ανάλυση των

οικονομικών επιπτώσεων, έχει απλουστευθεί να δομηθεί εύκολα με βάση δια-βιομηχανικούς πίνακες και να αντιπροσωπεύει πολλαπλασιαστές ως συνοπτικά αποτελέσματα ανάλυσης. Επιπλέον, για να αναλυθεί είτε μια περιφερειακή είτε μια εθνική οικονομία, το μοντέλο εισροών-εκροών προσφέρει μια ποικιλία ποσοτικών βιομηχανικών πληροφοριών για μια καλύτερη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

6. Μεθοδολογία ανάλυσης εισροών εκροών

Ο πίνακας εισροών-εκροών αντιπροσωπεύει ένα σύνολο λογαριασμών που σχετίζονται με τις συνιστώσες των τελικών απαιτήσεων στους διάφορους βιομηχανικούς τομείς, την αλληλεπίδραση μεταξύ τους και, τη σχέση μεταξύ των βιομηχανικών τομέων και των πρωτογενών εισροών. Ο πίνακας είναι χρήσιμος ως μέσο για τη βελτίωση της ποιότητας των εθνικών και περιφερειακών λογαριασμών και για την επισκόπηση των λειτουργιών της οικονομίας, δεν αποτελεί από μόνο του λειτουργικό μοντέλο.

Το μοντέλο εισροών-εκροών μπορεί να αντιμετωπίσει μόνο ορισμένα ερωτήματα σχετικά με τη λειτουργία του οικονομικού συστήματος. Στις εφαρμογές προκύπτουν μεθοδολογικά ζητήματα όταν μία ή περισσότερες παραδοχές δεν ικανοποιούνται και το μοντέλο πρέπει να τροποποιηθεί, εάν είναι δυνατόν, για να αντιπροσωπεύει καλύτερα την πραγματικότητα. Εάν το μοντέλο χρησιμοποιείται για να απαντήσει σε ερωτήσεις πέρα από τις παραμέτρους του, τότε υπάρχει περίπτωση εσφαλμένης εφαρμογής, το οποίο δεν αφορά τη δομή του μοντέλου αλλά τη χρήση του μοντέλου.

Για την μετατροπή του πίνακα εισροών-εκροών σε μοντέλο εισροών-εκροών, είναι απαραίτητο να μετατραπεί ο πίνακας σε πίνακα τεχνικών συντελεστών. Ο Πίνακας 1 δείχνει τη δομή του πίνακα συναλλαγών εισροών-εκροών. Σύμφωνα με τον Fletcher (1989) ο πίνακας εισροών-εκροών έχει τρεις κύριες ενότητες:

1. Το βασικό τεταρτημόριο εισροών που δείχνει πώς κάθε παραγωγικός τομέας αγοράζει την εργασία του, εισάγει αγαθά και υπηρεσίες, τους φόρους που καταβάλλει στην κυβέρνηση και τα κέρδη που προκύπτουν από την επιχειρηματική τους δραστηριότητα.
2. Το τεταρτημόριο του παραγωγικού τομέα που καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο κάθε βιομηχανικός τομέας αγοράζει/πουλάει ο ένας στον άλλο και,
3. Το τεταρτημόριο της τελικής ζήτησης που δείχνει πώς κάθε ένα από τα διάφορα στοιχεία της τελικής ζήτησης αγοράζει από καθένα από τους παραγωγικούς τομείς.

Προκειμένου να συμπεριληφθεί η επαγόμενη επίδραση οποιασδήποτε αλλαγής στην τελική ζήτηση (δηλαδή, το αποτέλεσμα της αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας λόγω της αύξησης των εισοδημάτων που δημιουργούνται από τις άμεσες και αμεσότερες επιπτώσεις), είναι απαραίτητο να αντιμετωπιστεί ο τομέας των νοικοκυριών ως ένας των παραγωγικών τομέων. Η στήλη που αντιπροσωπεύει την κατανάλωση νοικοκυριού κάνει μια στήλη στο τεταρτημόριο του παραγωγικού τομέα και οι κύριες εισροές μισθών, μισθών και κατανομημένων κερδών κάνουν την αντίστοιχη σειρά στο τεταρτημόριο του παραγωγικού τομέα. Μόλις ολοκληρωθεί αυτή η τροποποίηση ο πίνακας τεχνικών συντελεστών ανεστραμμένος, το μοντέλο θα δείξει την άμεση συν έμμεση συν επαγόμενη επίδραση οποιασδήποτε αλλαγής στην τελική ζήτηση.

Πίνακας 1. Πίνακας βασικών συναλλαγών εισροών-εκροών

Πωλήσεις σε		Ενδιάμεση ζήτηση				Τελική ζήτηση Αγαθών & Υπηρεσιών				
		Παραγωγικοί τομείς				Τομέας τελικής ζήτησης				
Αγορές από		Βιομηχανία								
		1	2	.	m	H	I	G	E	
Βιομηχανία	1	X_{11}	X_{12}	.	X_{1m}	C_1	I_1	G_1	E_1	X_1
Βιομηχανία	2	X_{21}	X_{22}	.	X_{2m}	C_2	I_2	G_2	E_2	X_2
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Βιομηχανία	m	X_{m1}	X_{m2}	.	X_{mm}	C_m	I_m	G_m	E_m	X_m
Ημερομίσθια & μισθοί	W_1	W_2	.	W_m	W_C	W_I	W_G	W_E	W	
Κέρδη & μερίσματα	P_1	P_2	.	P_m	P_C	P_I	P_G	P_E	P	
Φόροι	T_1	T_2	.	T_m	T_C	T_I	T_G	T_E	T	
Εισαγωγές		M_1	M_2	.	M_m	M_C	M_I	M_G	M_E	M
Συνολικές εισροές (αγορών)		X_1	X_2	.	X_m	C	I	G	E	X

Όπου X = Εκροές

C = Κατανάλωση (νοικοκυριά)

I = επένδυση (ιδιωτική)

G = κρατικές δαπάνες

E = εξαγωγές

M = εισαγωγές

W = ημερομίσθια και μισθοί

P = κέρδη & μερίσματα

T = φόροι

ΤΟΜΕΙΣ ΤΕΛΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

H = τομέας κατανάλωσης νοικοκυριού

I = τομέας επενδυτικών δαπανών

G = τομέας κρατικών δαπανών

E = τομείς εξαγωγών

Όπως με οποιοδήποτε οικονομικό μοντέλο, όσο πιο βασικό είναι το μοντέλο, τόσο πιο περιοριστικές είναι οι υποθέσεις. Για παράδειγμα, το βασικό πλαίσιο που φαίνεται στον Πίνακα 1 ενσωματώνει τη λειτουργία κατανάλωσης νοικοκυριού σε έναν φορέα στήλης. Αυτό σημαίνει ότι μια αύξηση του εισοδήματος θα οδηγήσει σε μια ομοιόμορφη, αναλογική αύξηση στην κατανάλωση της παραγωγής. Αυτό μπορεί να μην είναι αληθές εάν η αύξηση του εισοδήματος ευνοεί ορισμένους περισσότερο από άλλους. Είναι γενικά αποδεκτό ότι εκείνοι με σχετικά υψηλά επίπεδα εισοδήματος θα εμφανίζουν χαμηλότερη οριακή τάση κατανάλωσης από εκείνους με σχετικά χαμηλά επίπεδα εισοδήματος, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα. Έτσι, μια αύξηση του εισοδήματος που ευνοεί τους υψηλού εισοδήματος θα τείνει να επηρεάζει υπερβολικά το βασικό μοντέλο. Αυτό το πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με την κατασκευή ενός πίνακα λειτουργιών κατανάλωσης νοικοκυριού που αντικατοπτρίζει με ακρίβεια τα πρότυπα κατανάλωσης των διαφόρων ομάδων εισοδήματος.

Το μοντέλο παραγωγής εισροών προϋποθέτει ταξινόμηση της οικονομικής δραστηριότητας σε μια περιοχή, σε βιομηχανικούς τομείς των οποίων οι συναλλαγές (μεταξύ βιομηχανιών) περιγράφονται μέσω ενός πίνακα A τεχνικών συντελεστών. Κάθε στοιχείο a_{ij} του πίνακα αντιπροσωπεύει την αξία της παραγωγής από τον τομέα που χρειάζεται για την παραγωγή ενός δολαρίου (ή οποιουδήποτε άλλου εθνικού νομίσματος) του τομέα j . Κάθε βιομηχανικός τομέας παράγει την ποσότητα που απαιτείται για την κάλυψη των απαιτήσεων της βιομηχανίας του, καθώς και της τελικής ζήτησης που προκαλείται από την κατανάλωση των νοικοκυριών, τις κρατικές δαπάνες, τις επενδύσεις και τις εξαγωγές. Επιπλέον, η αξία της παραγωγής που παράγεται από κάθε τομέα ισούται με την αξία της παραγωγής που αγοράζει από άλλους τομείς, συν την αξία των πρωτογενών εισροών όπως εισαγωγές, μισθούς, μερίσματα, κέρδη, φόρους. Αν το X είναι το διάνυσμα εκροών όλων των βιομηχανικών τομέων και το Y είναι το διάνυσμα τελικής ζήτησης, τότε το βασικό μοντέλο εισροών-εκροών γράφεται ως:

$$X = AX + Y \quad (1)$$

Λύνοντας ως προς X :

$$X = (I - A)^{-1}Y \quad (2)$$

Ο πίνακας $(I - A)^{-1}$ είναι γνωστός ως ο πολλαπλασιαστικός πίνακας ή το αντίστροφο Leontief, που πήρε το όνομά του από τον Leontief, ο οποίος ανέπτυξε για πρώτη φορά την ανάλυση εισροών-εκροών. Κάθε στοιχείο του πίνακα δείχνει τις άμεσες και έμμεσες αλλαγές στην παραγωγή του τομέα που χρειάζονται για να καλύψουν μια αύξηση μονάδας στην

τελική ζήτηση για την παραγωγή του τομέα. Συνοψίζοντας για κάθε στήλη του αντίστροφου Leontief, λαμβάνονται πολλαπλασιαστές εκροών για κάθε τομέα που δείχνει τις άμεσες και έμμεσες αλλαγές στην τομεακή παραγωγή που απαιτούνται για την κάλυψη μιας μονάδας αύξησης της τελικής ζήτησης για την παραγωγή αυτού του τομέα. (Briassoulis, 1991)

Αντίθετα με τον Fletcher (1989), η Surugiu (2009) υποστηρίζει ότι ο πίνακας εισροών-εκροών δεν έχει τρεις ενότητες (τεταρτημόρια), αλλά έχει τέσσερις, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.

1. Το τεταρτημόριο I (ενδιάμεση κατανάλωση) είναι η βάση για το ίδιο το μοντέλο εισροών-εκροών και περιλαμβάνει τη μήτρα των ενδιάμεσων ροών. Αντιπροσωπεύει τις συναλλαγές για ενδιάμεσες πωλήσεις και αγορές αγαθών και υπηρεσιών μεταξύ επιχειρήσεων.
2. Το τεταρτημόριο II δείχνει την τελική χρήση αγαθών και υπηρεσιών από νοικοκυριά (HH), μονάδες πολιτείας και τοπικής αυτοδιοίκησης (Gov), επενδύσεις (Inv) και εξαγωγές (Exp).
3. Το τεταρτημόριο III περιέχει τις απαιτήσεις κάθε τομέα για πρωτογενείς εισροές (εργασία, κεφάλαιο, γη). Περιλαμβάνει τις εισροές που απορροφούν οι εθνικοί κλάδοι από το υπόλοιπο οικονομικό σύστημα και εκτός της χώρας (εισαγωγές). Εδώ περιλαμβάνονται τα έξοδα εργασίας (δηλαδή αποζημίωση εργαζομένων), άλλοι φόροι μείον επιδοτήσεις στην παραγωγή, κατανάλωση παγίου κεφαλαίου και καθαρό λειτουργικό πλεόνασμα.
4. Στο τεταρτημόριο IV δεν σημειώνονται συναλλαγές, καθώς πολύ λίγες συναλλαγές στην αγορά αναφέρονται σε αυτόν τον τομέα.

Πίνακας 2. Μια γενική άποψη ενός πίνακα εισροών-εκροών

Κλάδοι Προϊόντα	1	2	3	...	n	HH	Gov	Inv.	Exp.	Εκροές
	1	X ₁₁ ..... X _{1j} ..... X _{1n}					Τεταρτημόριο II Τελική ζήτηση			
2	Τεταρτημόριο I									
...	.....									
n	X _{n1} ..... X _{nj} ..... X _{nn}									
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία	Τεταρτημόριο III					Τεταρτημόριο IV				
a. Αποζημίωση εργαζομένων										
b. Ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα										
c. φόροι παραγωγής (-επιδοτήσεις)										
Εισαγωγές										
Εισροές										

Οι συναλλαγές μεταξύ διαφόρων τομέων και παρουσιάζονται στον παραπάνω πίνακα μπορούν να περιγραφούν με την ακόλουθη εξίσωση:

$$X_i = \sum x_{ij} + Y_i \quad (1)$$

Όπου x_{ij} είναι το ποσό των εισροών στον τομέα των αγορών j από τον τομέα πωλήσεων i , το X_j είναι η παραγωγή για τον τομέα j και το Y_i είναι η τελική ζήτηση του τομέα i .

Το μοντέλο I-O ακολουθεί ένα λογιστικό πλαίσιο στο οποίο οι συνολικές εισπράξεις από τους πωλητές πρέπει να εξισορροπούν τις συνολικές δαπάνες των αγοραστών. Με αυτή τη σύμβαση, η συνολική παραγωγή ισούται με τη συνολική εισροή για κάθε παραγωγικό τομέα στην οικονομία.

Οι πίνακες I-O προσφέρουν αναλυτικές και λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τις πωλήσεις και τις αγορές αγαθών και υπηρεσιών μεταξύ διαφόρων τομέων της οικονομίας και αντιπροσωπεύει ένα αναλυτικό εργαλείο για τους οικονομολόγους, τους σχεδιαστές και τους μελετητές του τουρισμού:

- Αποκαλύπτει τις σχέσεις των τουριστικών τομέων με άλλους τομείς της οικονομίας.
- Παρέχει μια στατιστικά συνεπή και συστηματική προσέγγιση για την κατανόηση των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού σε ολόκληρη την οικονομία.
- Επιτρέπει τον προσδιορισμό του σχετικού μεγέθους του τουριστικού τομέα στη συνολική οικονομία και σύγκριση των επιδόσεων της τουριστικής βιομηχανίας σε σχέση με τους άλλους τομείς.

2.6.1 Παράδειγμα

Η αύξηση της ζήτησης για ένα συγκεκριμένο προϊόν, δημιουργεί μια αλυσίδα αλληλεπίδρασης στις διαδικασίες παραγωγής, δεδομένου ότι καθένα από τα προϊόντα που χρησιμοποιούνται ως εισροές πρέπει να παραχθούν, με τη σειρά τους αυτά τα προϊόντα, θα απαιτήσουν διάφορες εισροές. Ένας κύκλος εισροών δημιουργία έναν καινούργιο κύκλο εισροών, ο οποίος με τη σειρά του απαιτεί έναν άλλο κύκλο, κλπ.

Λαμβάνοντας υπόψη ένα τεκμηριωμένο σύνολο τελικών απαιτήσεων, είναι δυνατόν μέσω του αντίστροφου πίνακα να εκτιμηθεί ποια επίπεδα εκροών θα απαιτηθούν για την κάλυψη της καθορισμένης ζήτησης. Ξεκινώντας από την εξίσωση: $X = (I-A)^{-1} * Y$, όπου Y είναι η ζήτηση, X κατανάλωση και A είναι ο πίνακας τεχνικού συντελεστή, εκτιμούμε τις επιπτώσεις της αυξανόμενης ζήτησης για ξενοδοχεία και εστιατόρια στην κατανάλωση διαφόρων άλλων τομείς. Αυτό το μοντέλο χρησιμοποιείται για να μελετήσει τον αντίκτυπο των εξωγενών αλλαγών της τελικής ζήτησης στην οικονομία.

Υποθέτοντας ότι ο πίνακας Y είναι ο φορέας γραμμής μονάδας, προσδιορίστηκε η μήτρα X , γνωρίζοντας τη μήτρα Leontief $(I-A)^{-1}$. Στη συνέχεια, εξετάσαμε μια αλλαγή 1% και 10% της τελικής ζήτησης σε ξενοδοχεία και εστιατόρια και τις επιπτώσεις τους στον πίνακα ενδιάμεσης κατανάλωσης.

Η αύξηση της ζήτησης ξενοδοχείων και εστιατορίων κατά 1% οδηγεί σε αύξηση 0,94% της παραγωγής αυτού του τομέα και σε πολύ μικρές αυξήσεις σε όλους τους άλλους οικονομικούς τομείς. Η μεγαλύτερη επίδραση είναι στο εμπόριο όπου η παραγωγή αυξάνεται μόνο κατά 0,076% και στη μεταποίηση, η παραγωγή αυξάνεται κατά 0,064% (βλ. Πίνακα 3).

Πίνακας 3. Διακύμανση της τελικής ζήτησης 2005 λόγω αλλαγής 1% και 10% της τελικής ζήτησης στον τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων

	Y	X _{unit}	Y'	X' _{ajusted}	X' _{ajusted} / X _{unit}	Y''	X'' _{ajusted}	X'' _{ajusted} / X _{unit}
A01	1	1.703	1	1.703	1.00053	1	1.712	1.00531
A02	1	1.481	1	1.481	1.00010	1	1.483	1.00105
A03	1	2.562	1	2.563	1.00064	1	2.578	1.00644
A04	1	2.004	1	2.005	1.00025	1	2.010	1.00255
A05	1	1.267	1	1.267	1.00031	1	1.271	1.00314
A06	1	1.819	1	1.820	1.00076	1	1.832	1.00756
A07	1	1.077	1	1.087	1.00942	1	1.179	1.09423
A08	1	1.888	1.01	1.889	1.00036	1.1	1.895	1.00357
A09	1	1.291	1	1.291	1.00023	1	1.294	1.00228
A10	1	1.795	1	1.795	1.00024	1	1.799	1.00243
A11	1	1.810	1	1.810	1.00024	1	1.814	1.00245
A12	1	1.402	1	1.402	1.00026	1	1.405	1.00265

Η αύξηση της ζήτησης ξενοδοχείων και εστιατορίων κατά 10% οδηγεί σε αύξηση της παραγωγής στον κλάδο κατά 9,4%, αλλά η ανάπτυξη για άλλους τομείς μόλις υπερβαίνει το 0,756% στον εμπορικό τομέα και 0,644% στον μεταποιητικό τομέα. Αναμενόταν ότι μια αυξανόμενη ζήτηση για ξενοδοχεία και εστιατόρια τουλάχιστον θα επιταχύνει τις μεταφορές, τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, την επικοινωνία. Ωστόσο, ο αντίκτυπος είναι πολύ χαμηλός, καθώς η αύξηση της ζήτησης ξενοδοχείων και εστιατορίων κατά 10% οδηγεί μόνο σε αύξηση 0,531% στη γεωργία, το κунήγι, τη δασοκομία και την αλιεία, αύξηση 0,357% στις μεταφορές, την αποθήκευση και τις επικοινωνίες, 0,314% στις κατασκευές, 0,243% ακίνητη περιουσία και άλλες υπηρεσίες, 0,228% σε χρηματοοικονομικές διαμεσολάβηση.

Οι στατιστικοί αριθμοί που ελήφθησαν στον προηγούμενο πίνακα δείχνουν μια σχετικά αδύναμη σύνδεση μεταξύ ξενοδοχείων και εστιατορίων και άλλων τομέων και μια κακή ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών. Η πρώτη εξήγηση είναι ο σχετικά χαμηλός αριθμός ξένων τουριστών σε εθνικό επίπεδο, ενώ το ποσοστό των αλλοδαπών που έφτασαν στα τουριστικά κέντρα είναι περίπου 20-22%. Οι ξένοι τουρίστες θα πρέπει να ενθαρρύνουν τις συνδεδεμένες τουριστικές βιομηχανίες όπως τις μεταφορές, την επικοινωνία επειδή η

τουριστική τους ζήτηση και ως εκ τούτου οι εκτάσεις τους είναι υψηλότερες στον προορισμό. (Surugiu, 2009)

7. Πολλαπλασιαστές εισροών – εκροών

Μια ποικιλία πολλαπλασιαστών που σχετίζονται με το εισόδημα, τα κρατικά έσοδα, την απασχόληση και τις εισαγωγές μπορούν να προέλθουν από την ανάλυση εισροών-εκροών. Αυτοί οι πολλαπλασιαστές μπορούν να είναι είτε μερικοί όταν αναφέρονται στην ικανότητα των μεμονωμένων βιομηχανιών που παράγουν οικονομική δραστηριότητα, είτε να ολοκληρώνονται όταν αποδεικνύουν την ικανότητα των διαφόρων τομέων της τελικής ζήτησης να παράγουν οικονομική δραστηριότητα. (Fletcher, 1989)

Οι πολλαπλασιαστές εισοδήματος είναι ο πιο συχνά αναφερόμενος τύπος πολλαπλασιαστή. Συχνά υπολογίζει εσφαλμένα ή παραποιώντας. Μέρος της παραποίησης προέρχεται από το γεγονός ότι υπάρχουν τρεις διαφορετικοί τύποι πολλαπλασιαστών εισοδήματος. Οι πολλαπλασιαστές εισοδήματος τύπου I δείχνουν το ποσό των άμεσων συν έμμεσων εσόδων που δημιουργούνται από μια πρόσθετη μονάδα τουριστικών δαπανών. Οι πολλαπλασιαστές εισοδήματος τύπου II δείχνουν το ποσό των άμεσων συν έμμεσων συν επαγόμενων εσόδων που δημιουργούνται από μια πρόσθετη μονάδα τουριστικών δαπανών. Οι πολλαπλασιαστές εισοδήματος τύπου III είναι παρόμοιοι με τον τύπο II, εκτός από το γεγονός ότι ο τομέας των νοικοκυριών είναι χωρισμένος ανά ομάδα εισοδήματος και γίνεται διάκριση μεταξύ των αλλαγών στο εισόδημα των υπαρχόντων νοικοκυριών και των αλλαγών στο εισόδημα του πρόσφατα απασχολούμενου προσωπικού.

Οι πολλαπλασιαστές κρατικών εσόδων δείχνουν τη συνολική επίδραση μιας αλλαγής μονάδας στην τελική ζήτηση στα κρατικά έσοδα από όλες τις πηγές (π.χ. άμεση και έμμεση φορολογία, δασμοί, άδειες και τέλη).

Οι πολλαπλασιαστές απασχόλησης δείχνουν την άμεση, έμμεση και επαγόμενη επίδραση μιας πρόσθετης μονάδας τελικής ζήτησης στο επίπεδο απασχόλησης. Τα πιο εξελιγμένα μοντέλα χρησιμοποιούν έναν πίνακα εργασίας που διακρίνει το φύλο, την εθνικότητα και τα επίπεδα δεξιοτήτων. Είναι σημαντικό για τους μελετητές να γνωρίζουν τις επιπτώσεις στην απασχόληση από τυχόν αναμενόμενες αλλαγές στην τελική ζήτηση, καθιστώντας τον πολλαπλασιαστή απασχόλησης έναν σημαντικό δείκτη. Για να ισχύουν οι πολλαπλασιαστικές τιμές, πρέπει να υποθεθεί ότι η αύξηση της τελικής ζήτησης θα έχει ως

αποτέλεσμα κάθε τομέας να αυξάνει τη ζήτηση εργασίας, αυτό θα ισχύει μόνο εάν κάθε τομέας λειτουργεί με πλήρη χρήση. Βραχυπρόθεσμα, είναι πιθανό ότι οι περισσότεροι τομείς θα καλύψουν πρόσθετη ζήτηση είτε με καλύτερη αξιοποίηση του υπάρχοντος προσωπικού είτε με αύξηση του χρόνου. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι πολλαπλασιαστές απασχόλησης θα υπερεκτιμούν την επίδραση οποιασδήποτε αλλαγής στην τελική ζήτηση.

Οι πολλαπλασιαστές εισαγωγής δείχνουν το περιεχόμενο εισαγωγής, όχι μόνο των τομέων που σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό, αλλά επίσης λαμβάνουν υπόψη την τάση για εισαγωγή των προμηθευτών του τουριστικού τομέα.

Μια άλλη ανάλυση εκτός από την ανάλυση εισροών-εκροών, η οποία ανήκει σε έναν συστηματικό πολλαπλασιαστή, υπάρχει ένας *ad hoc* πολλαπλασιαστής. Αυτός δημιουργήθηκε από έναν ερευνητή που είχε σκοπό να κατανοήσει τις επιπτώσεις που αποδίδονται σε μια τοπική ή εθνική εκδήλωση, όπως ένα φεστιβάλ κρασιού ή στους Ολυμπιακούς αγώνες. Καθώς το μοντέλο εισροών-εκροών έχει τις αντιπαραθέσεις του, ένας *ad hoc* πολλαπλασιαστής έχει πολλές μεθοδολογικές συζητήσεις και περιορισμούς. (Kim & Kim, 2015)

8. Ουσιαστικά ζητήματα

Η ανάλυση εισροών-εκροών προϋποθέτει οικονομικούς τομείς με περισσότερη ή λιγότερη ομοιογενή παραγωγή. Σύμφωνα με ορισμένους μελετητές ο τουρισμός δεν είναι ένας οικονομικός τομέας με την παραδοσιακή έννοια, και ούτε μια βιομηχανία πολλαπλών προϊόντων. Μπορεί να εννοηθεί καλύτερα ως ένα σύμπλεγμα αλληλοσυνδεόμενων και αδιαχώριστων δραστηριοτήτων, όπως ταξίδια, καταλύματα, αξιοθέατα, ψυχαγωγία και άλλες υπηρεσίες. Οι επιπτώσεις της μη ομοιογένειας του τουρισμού όσον αφορά τη χρήση του μοντέλου εισροών-εκροών για την ανάλυση των επιπτώσεών του, μπορούν να αναλυθούν στις τέσσερις ακόλουθες περιπτώσεις. (Briassoulis, 1991)

1. Οι επιπτώσεις στον τουρισμό πρέπει να αναζητηθούν σε περισσότερους από έναν συμβατικούς οικονομικούς τομείς.
2. Οι γραμμικές και πρόσθετες σχέσεις εισροών-εκροών που αναλαμβάνονται μεταξύ των οικονομικών τομέων δεν αφήνουν αποτελέσματα αλληλεπίδρασης. Λόγω της αλληλεξάρτησης των τουριστικών δραστηριοτήτων, τα αποτελέσματα

αλληλεπιδράσεων μπορεί να είναι σημαντικά και, οι τεχνικοί συντελεστές μπορεί να μην αντιπροσωπεύουν ρεαλιστικά τις πραγματικές σχέσεις μεταξύ των τομέων.

3. Η υπόθεση της σταθερότητας των τεχνικών συντελεστών έχει αποδειχθεί ότι δεν είναι ρεαλιστική, ακόμη και βραχυπρόθεσμα, λόγω των περιορισμών χωρητικότητας και προσφοράς. Επιπλέον, ο τουρισμός, όπως κάθε οικονομική δραστηριότητα, περνά από διάφορα στάδια κατά την ανάπτυξή του.
4. Εκτός από την υποκατάσταση εισαγωγών, λόγω περιορισμών της παραγωγικής ικανότητας σε ορισμένους τομείς κυρίως, η ευρύτερη πιθανότητα επιπτώσεων υποκατάστασης δεν έχει αντιμετωπιστεί, εκτός ίσως από μία μελέτη. Υποθέτοντας ένα σταθερό εισόδημα καταναλωτή, διακρίνεται μεταξύ της ψυχαγωγικής υποκατάστασης (όταν οι τουριστικές δαπάνες μετατοπίζονται από λιγότερο σε πιο ελκυστικούς χώρους αναψυχής) και της «κανονικής» υποκατάστασης (όταν οι καταναλωτές ξοδεύουν περισσότερα για αναψυχή και τουρισμό και λιγότερο σε άλλα καταναλωτικά προϊόντα και υπηρεσίες). Εκτός από αυτά, η υποκατάσταση μπορεί επίσης να συμβεί με εισροές όπως η εργασία για κεφάλαιο ή ένας τύπος εργασίας για έναν άλλο.

Όλα αυτά υποδηλώνουν και πάλι ότι οι τεχνικοί συντελεστές ενδέχεται να αλλάζουν συχνότερα από ό, τι είναι επιθυμητό σε εφαρμογές εισροών-εκροών. Η φύση και η κατεύθυνση της αλλαγής τους είναι θέμα εμπειρικής έρευνας σε μια συγκεκριμένη κατάσταση.

Μια άλλη υπόθεση της ανάλυσης εισροών-εκροών, ιδιαίτερης σημασίας στο υποεθνικό επίπεδο ανάλυσης, είναι ότι η περιοχή μελέτης είναι ένα σύστημα σε κατάσταση ισορροπίας. Ωστόσο, σχεδόν εξ ορισμού, η παρουσία του τουρισμού σε μια περιοχή, ένα ολόκληρο έθνος ή μια περιοχή του, συνεπάγεται σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ της περιοχής μελέτης και του υπόλοιπου κόσμου, γεγονός που καθιστά την γενική υπόθεση ισορροπίας αβάσιμη. Επιπλέον, λόγω της ευπάθειας της τουριστικής βιομηχανίας σε εξωγενείς επιρροές (οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές αλλαγές), είναι επίσης αδικαιολόγητο να υποθέσουμε ότι, λίγο πολύ, η περιοχή μελέτης βρίσκεται ή τείνει προς μια κατάσταση ισορροπίας. Στην καλύτερη περίπτωση, μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκεται σε κατάσταση δυναμικής ισορροπίας. Η παραβίαση αυτών των υποθέσεων είναι ίσως πιο σημαντική στην περίπτωση αναπτυσσόμενων χωρών που έχουν πιο ανοιχτές ή εξελισσόμενες οικονομίες, με αδύναμη εσωτερική οικονομική δομή.

9. Περιορισμοί και μελλοντικές μελέτες

Σύμφωνα με τους Kim Hyojin και Byung-Gook(2015)το μοντέλο μελέτης έχει μερικούς περιορισμούς, συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης οικονομιών κλίμακας, υποκατάστατων γνήσιων υλικών, μεταβλητού κόστους εισροών, πολλαπλών ετερογενών εμπορευμάτων στην πολιτεία και περιορισμών προσφοράς. Επίσης, εκτός από τους περιορισμούς που αφορούν παραδοχές του μοντέλου εισροών-εκροών, μια ανάλυση εισροών-εκροών από μόνη της δεν μπορεί να γίνει το βέλτιστο αναλυτικό εργαλείο για τη λήψη αποφάσεων, εάν ο υπεύθυνος χάραξης πολιτικής υποβάλλει ερωτήσεις σχετικά με μια λογική διανομή πόρων, δημόσιες ή ιδιωτικές επενδύσεις σε έναν συγκεκριμένο βιομηχανικό τομέα σε μια περιοχή. Για να λάβετε μια πιο λογική και ακριβή απόφαση, συνιστάται ένας συνδυασμός των κατάλληλων μεθόδων, όπως η ανάλυση κόστους-οφέλους Briassoulis(1991).

Με την εφαρμογή διαπεριφερειακής ή διακρατικής ανάλυσης εισροών-εκροών, μια τέτοια μελέτη θα διερευνήσει λεπτομερώς τις αλληλεξαρτώμενες σχέσεις μεταξύ κομητειών και κρατών. Τέλος, οι προοπτικές μελέτες θα μπορούσαν επίσης να χρησιμοποιούν μια διαφορετική μέθοδο βιομηχανικής ταξινόμησης, όπως η εφαρμογή της Διεθνούς Τυπικής Βιομηχανικής Ταξινόμησης αντί της NAICS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Μελέτη Περίπτωσης

3.1 Κλάδοι

Πίνακας 4. Κλάδοι

A01	Καλλιέργεια και παραγωγή ζώων, κυνήγι και συναφείς δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών
A02	Δασοκομία και υλοτομία
A03	Ψάρεμα και υδατοκαλλιέργεια
B	Εξόρυξη και λατόμηση
C10-C12	Κατασκευή προϊόντων διατροφής, ποτών και προϊόντων καπνού
C13-C15	Κατασκευή υφασμάτων, ειδών ένδυσης και δερμάτινων προϊόντων
C16	Κατασκευή ξύλου και προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από έπιπλα - κατασκευή ειδών από άχυρο και πλεκτά υλικά
C17	Κατασκευή χαρτιού και προϊόντων χαρτιού
C18	Εκτύπωση και αναπαραγωγή εγγεγραμμένων μέσων
C19	Κατασκευή οπτόανθρακα και εξευγενισμένων προϊόντων πετρελαίου
C20	Κατασκευή χημικών και χημικών προϊόντων
C21	Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και φαρμακευτικών παρασκευασμάτων
C22	Κατασκευή προϊόντων από καουτσούκ και πλαστικό
C23	Κατασκευή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων
C24	Κατασκευή βασικών μετάλλων
C25	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, εκτός από μηχανήματα και εξοπλισμό
C26	Κατασκευή ηλεκτρονικών, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων
C27	Κατασκευή ηλεκτρικού εξοπλισμού
C28	Κατασκευή μηχανημάτων και εξοπλισμού
C29	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων
C30	Κατασκευή άλλου εξοπλισμού μεταφοράς
C31_ C32	Κατασκευή επίπλων - άλλη κατασκευή
C33	Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού
D35	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού
E36	Συλλογή, επεξεργασία και προμήθεια νερού
E37-E39	Δίκτυο αποχέτευσης - δραστηριότητες συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης αποβλήτων - ανάκτηση υλικών - δραστηριότητες αποκατάστασης και άλλες υπηρεσίες διαχείρισης αποβλήτων
F	Κατασκευές
G45	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο και επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών
G46	Χονδρικό εμπόριο, εκτός από μηχανοκίνητα οχήματα και μοτοσικλέτες
G47	Λιανικό εμπόριο, εκτός από μηχανοκίνητα οχήματα και μοτοσικλέτες
H49	Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών

H50	Θαλάσσιες μεταφορές
H51	Εναέρια μεταφορά
H52	Δραστηριότητες αποθήκευσης και υποστήριξης για μεταφορά
H53	Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες
I	Δραστηριότητες διαμονής και εξυπηρέτησης τροφίμων
J58	Δημοσιευτικές δραστηριότητες
J59_J60	Παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών, βίντεο και τηλεοπτικών προγραμμάτων, ηχογράφηση και μουσικές εκδόσεις. δραστηριότητες προγραμματισμού και μετάδοσης
J61	Τηλεπικοινωνίες
J62_J63	Προγραμματισμός υπολογιστών, παροχή συμβουλών και συναφείς δραστηριότητες - δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφοριών
K64	Δραστηριότητες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, εκτός από την ασφάλιση και τη χρηματοδότηση συντάξεων
K65	Ασφάλιση, αντασφάλιση και χρηματοδότηση συντάξεων, εκτός από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση
K66	Δραστηριότητες επικουρικές για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και ασφαλιστικές δραστηριότητες
L68	Δραστηριότητες ακινήτων
M69_M70	Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες - δραστηριότητες των κεντρικών γραφείων - συμβουλευτικές δραστηριότητες διαχείρισης
M71	Αρχιτεκτονικές και μηχανικές δραστηριότητες - τεχνικές δοκιμές και αναλύσεις
M72	Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη
M73	Διαφήμιση και έρευνα αγοράς
M74_M75	Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες - κτηνιατρικές δραστηριότητες
N	Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες
O84	Δημόσια διοίκηση και άμυνα - υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση
P85	Εκπαίδευση
Q	Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής εργασίας
R_S	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών

3.2 Η παραγωγική διάρθρωση των οικονομιών

Η παραγωγική διάρθρωση ενός οικονομικού συστήματος μιας χώρας εκφράζεται από τις διακλαδικές συναλλαγές μεταξύ των κλάδων του. Είναι δεδομένο ότι η ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας δεν είναι το αποτέλεσμα, απλώς, της συγκέντρωσης επιδόσεων από μεμονωμένους κλάδους, αλλά το αποτέλεσμα ενός περίπλοκου δικτύου σχέσεων μεταξύ αυτών των κλάδων. Οπότε, οι υψηλές διασυνδέσεις μεταξύ των κλάδων είναι ζητούμενο για την οικονομία.

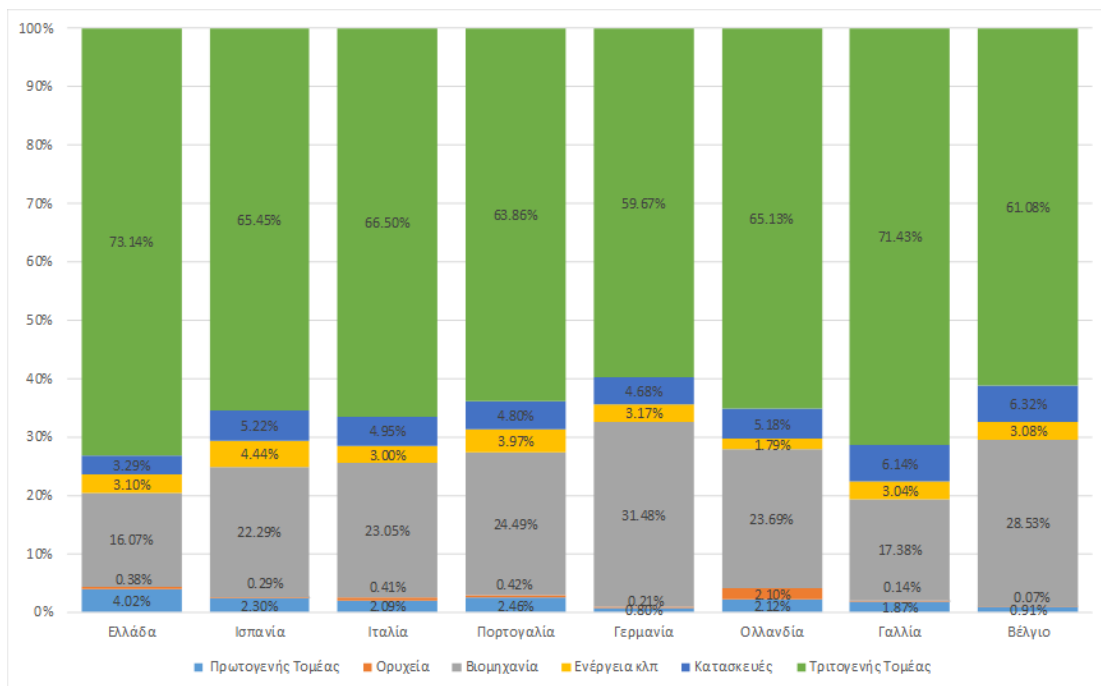
Για την εξέταση της παραγωγικής διάρθρωσης ενός οικονομικού συστήματος (εθνικού, περιφερειακού, τοπικού) εφαρμόζεται η ανάλυση εισροών-εκροών, για την αξιολόγηση οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών καθώς και για προβλέψεις σε μακροοικονομικό αλλά και κλαδικό επίπεδο. Δηλαδή, ο σχεδιασμός ενός υποδείγματος εισροών-εκροών διακρίνει την διάρθρωση της οικονομίας στις διακλαδικές σχέσεις που καταγράφονται ως ενδιάμεσες συναλλαγές, και, τις εξωγενείς διακλαδικές σχέσεις που καταγράφονται ως αρχικές (πρωτογενείς) εισροές και ως τελική ζήτηση.

Ο ορισμός της έννοιας της παραγωγικότητας και της σημασίας, τόσο σε μακροοικονομικό όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο, είναι μια κρίσιμη παράμετρος στην εκτίμηση των μεταβολών της διάρθρωσης μιας οικονομίας και των τεχνολογικών μεταβολών που αυτή ενσωματώνει στην παραγωγική της διαδικασία. Σύμφωνα με το συνηθέστερο ορισμό της, η παραγωγικότητα εκφράζει τη σχέση μεταξύ των παραγόμενων προϊόντων (ή εκροών) και των πόρων (ή εισροών) που αναλώθηκαν για την παραγωγή τους.

Στον πίνακα 1 και στο διάγραμμα 1 παρουσιάζεται η βασική τομεακή διάρθρωση των οικονομιών, ως προς την προστιθέμενη αξία.

Διάρθρωση Παραγωγής	Ελλάδα	Ισπανία	Ιταλία	Πορτογαλία	Γερμανία	Ολλανδία	Γαλλία	Βέλγιο
Πρωτογενής Τομέας	4.02%	2.30%	2.09%	2.46%	0.80%	2.12%	1.87%	0.91%
Ορυχεία	0.38%	0.29%	0.41%	0.42%	0.21%	2.10%	0.14%	0.07%
Βιομηχανία	16.07%	22.29%	23.05%	24.49%	31.48%	23.69%	17.38%	28.53%
Ενέργεια κλπ.	3.10%	4.44%	3.00%	3.97%	3.17%	1.79%	3.04%	3.08%
Κατασκευές	3.29%	5.22%	4.95%	4.80%	4.68%	5.18%	6.14%	6.32%
Τριτογενής Τομέας	73.14%	65.45%	66.50%	63.86%	59.67%	65.13%	71.43%	61.08%

Πίνακας 5. Παραγωγική διάρθρωση εξεταζόμενων οικονομιών

Διάγραμμα 1. Παραγωγική διάρθρωση εξεταζόμενων οικονομιών

Πηγή: Eurostat, πίνακες Εισροών-Εκροών, ίδια επεξεργασία

Από την ανάλυση της παραγωγικής διάρθρωσης σε επίπεδο τομέων προκύπτει ότι οι εξεταζόμενες οικονομίες εμφανίζουν μεγάλη ασυμμετρία στα αποτελέσματά τους, καθώς τα μερίδια των διαφορετικών τομέων στη δομή της προστιθέμενης αξίας έχει σημαντικές διαφοροποιήσεις. Συγκεκριμένα:

- Η Ελλάδα είναι η χώρα με το μεγαλύτερο μερίδιο πρωτογενή τομέα στην παραγωγή (4,02%), και η Γερμανία το μικρότερο (0,80%). Μικρό μερίδιο πρωτογενή τομέα εμφανίζει και το Βέλγιο (0,91%), ενώ οι υπόλοιπες χώρες έχουν πρωτογενή τομέα που καταλαμβάνει 1,87% με 2,46% της παραγωγής.
- Η Ολλανδία είναι η χώρα με το μεγαλύτερο μερίδιο ορυχείων στην παραγωγή (2,10%), και το Βέλγιο το μικρότερο (0,07%). Οι υπόλοιπες χώρες έχουν μερίδιο ορυχείων που καταλαμβάνει 0,14% με 0,42% της παραγωγής.
- Η Γερμανία έχει το μεγαλύτερο μερίδιο βιομηχανιών στην παραγωγή (31,48%), και η Ελλάδα το μικρότερο (16,07%). Μικρό μερίδιο βιομηχανιών εμφανίζει και η Γαλλία (17,38%), ενώ οι υπόλοιπες χώρες έχουν βιομηχανίες που καταλαμβάνουν 22,29% με 28,53% της παραγωγής.
- Η Ισπανία είναι η χώρα με το μεγαλύτερο μερίδιο ενέργειας κλπ. στην παραγωγή (4,44%), και η Ολλανδία το μικρότερο (1,79%). Οι υπόλοιπες χώρες έχουν μερίδιο ενέργειας κλπ. που καταλαμβάνει 3,00% με 3,97% της παραγωγής.

- Το Βέλγιο έχει το μεγαλύτερο μερίδιο κατασκευών στην παραγωγή (6,32%), και η Ελλάδα το μικρότερο (3,29%), ενώ οι υπόλοιπες χώρες έχουν μερίδιο κατασκευών που καταλαμβάνει 4.68% με 6,14% της παραγωγής.
- Η Ελλάδα είναι η χώρα με το μεγαλύτερο μερίδιο τριτογενή τομέας στην παραγωγή (73,14%), και η Γερμανία το μικρότερο (59,67%). οι υπόλοιπες χώρες έχουν τριτογενή τομέα που καταλαμβάνει 61,08% με 71,43% της παραγωγής.

Με βάση των υπολογισμό του μερίδιου προστιθέμενης αξίας για τις εξεταζόμενες χώρες παρατηρούμε ότι ο 1^{ος} πιο σημαντικός κλάδος της Ελλάδας είναι στον τριτογενή τομέα ο κλάδος δραστηριοτήτων ακινήτων (14,70%), ο 2^{ος} κλάδος είναι η δημόσια διοίκηση και άμυνα (8,39%) και 3^{ος} ο κλάδος δραστηριοτήτων διαμονής (6,59%). Οι βιομηχανίες στην Ελλάδα βρίσκονται στην 4^η θέση με τον κλάδο κατασκευής οπτάνθρακα και προϊόντων πετρελαίου (6,35%). Στην 5^η θέση στον τριτογενή τομέα είναι ο κλάδος χονδρικού εμπορίου (5,84%), 6^{ος} ο κλάδος της εκπαίδευσης (5,18%), 7^{ος} ο κλάδος οι θαλάσσιες μεταφορές (4,49%) και 8^{ος} κλάδος είναι οι δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής εργασίας (4,01%). Στην 9^η θέση βρίσκεται ο κλάδος καλλιέργεια και παραγωγή ζώων (3,59%) του πρωτογενή τομέα και τελευταίος στην 10^η θέση του τριτογενή τομέα το λιανικό εμπόριο (3,45%).

Στην Ισπανία οι τέσσερις πρώτοι κλάδοι αφορούν τον τριτογενή τομέα με τις δραστηριότητες ακινήτων (9,97%) να βρίσκονται στην 1^η θέση, στην 2^η θέση είναι ο κλάδος των δραστηριοτήτων διαμονής (6,04%), 3^{ος} κλάδος είναι οι δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής εργασίας (5,98%) και 4^{ος} ο κλάδος δημόσια διοίκησης (5,74%). Στην 5^η θέση βρίσκεται ο κλάδος των κατασκευών (5,22%). Στην 6^η θέση βρίσκεται ο κλάδος της εκπαίδευσης (5,02%) του τριτογενή τομέα, στην 7^η είναι ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου (4,70%) και στην 8^η το λιανικό εμπόριο (4,45%). Οι βιομηχανίες βρίσκονται 9^η θέση με τον κλάδο κατασκευή προϊόντων διατροφής (3,48%) και στην 10^η με τον κλάδο κατασκευής οπτάνθρακα και προϊόντων πετρελαίου (3,21%).

Η Ιταλία έχει 9 στους 10 πρώτους πιο σημαντικούς κλάδους στον τριτογενή τομέα. Ο 1^{ος} είναι ο κλάδος των δραστηριοτήτων ακινήτων (11,88%), 2^{ος} είναι η δημόσια διοίκηση (6,03%), 3^{ος} ο κλάδος δραστηριοτήτων ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής εργασίας (5,92%) και στην 4^η θέση είναι ο κλάδος κατασκευών (4,95%). Συνεχίζοντας στον τριτογενή τομέα στην 5^η θέση βρίσκεται ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου (4,95%), στην 6^η θέση ο κλάδος

του λιανικού εμπορίου (4,27%) και στην 7^η η εκπαίδευση (3,66%). Στην 8^η θέση βρίσκονται οι δραστηριότητες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (3,56%), 9^{ος} κλάδος είναι οι δραστηριότητες διαμονής (3,32%) και 10^{ος} κλάδος οι χερσαίες μεταφορές (3,17%).

Όπως και στις τρεις προηγούμενες χώρες έτσι και στην Πορτογαλία ο 1^{ος} πιο σημαντικός κλάδος είναι οι δραστηριότητες ακινήτων (9,79%) του τριτογενή τομέα. 2ος κλάδος είναι η δημόσια διοίκηση (6,43%), 3^{ος} είναι ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου (6,27%) και 4^{ος} είναι οι δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής εργασίας (5,43%). Στην 5^η θέση βρίσκεται ο κλάδος της εκπαίδευσης (4,82%) και ακολουθεί στην 6^η θέση ο κλάδος των κατασκευών (4,80%). Στην 7^η θέση είναι ο κλάδος του λιανικού εμπορίου (4,69%) του τριτογενή τομέα και 8^{ος} ο κλάδος των δραστηριοτήτων διαμονής (4,53%). Στις δυο τελευταίες θέσεις βρίσκονται οι βιομηχανίες με 9^ο τον κλάδο κατασκευής οπώνθρακα και προϊόντων πετρελαίου (3,85%) και 10^ο κλάδο την κατασκευή προϊόντων διατροφής (3,51%).

Στην Γερμανία ο 1^{ος} πιο σημαντικός κλάδος είναι οι δραστηριότητες ακινήτων (9,01%) και 2^{ος} κλάδος οι δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής εργασίας (6,57%) του τριτογενή τομέα. Στην 3^η θέση για τις βιομηχανίες είναι ο κλάδος κατασκευής μηχανοκίνητων οχημάτων (5,58%), ο οποίος βρίσκεται μέσα στους 10 πιο σημαντικούς κλάδους μόνο της Γερμανίας. Στην 4^η θέση είναι ο κλάδος της δημόσιας διοίκησης (5,48%), 5^{ος} είναι ο κλάδος των κατασκευών (4,68%) και ο 6^{ος} ο κλάδος κατασκευής μηχανημάτων (4,37%). Επίσης στον τριτογενή τομέα, στην 7^η θέση είναι οι διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες (4,08%), στην 8^η θέση το χονδρικό εμπόριο (3,96%), 9^{ος} κλάδος είναι η εκπαίδευση (3,76%) και στην 10^η θέση βρίσκεται ο κλάδος άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών (3,22%).

Στην Ολλανδία ο 1^{ος} πιο σημαντικός κλάδος είναι οι δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής εργασίας (7,87%), ο 2^{ος} είναι το χονδρικό εμπόριο (7,18%) και ο 3^{ος} κλάδος είναι η δημόσια διοίκηση (6,22%) που αφορούν τον τριτογενή τομέα, ενώ στον δευτερογενή τομέα στην 4^η θέση βρίσκονται οι κατασκευές (5,18%). Στην 5^η θέση είναι ο κλάδος νομικών και λογιστικών δραστηριοτήτων (4,61%), στην 6^η θέση είναι οι δραστηριότητες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (4,57%), 7^{ος} είναι ο κλάδος διοικητικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων (4,56%) και 8^{ος} ο κλάδος δραστηριότητες ακινήτων (4,56%). Ο κλάδος κατασκευή χημικών και χημικών προϊόντων (4,28%) των βιομηχανιών της Ολλανδίας βρίσκεται στην 9^η θέση και η εκπαίδευση (3,90%) βρίσκεται στην 10^η θέση.

Η Γαλλία έχει 9 στους 10 πρώτους πιο σημαντικούς κλάδους στον τριτογενή τομέα. Ο 1^{ος} κλάδος είναι δραστηριότητες ακινήτων (10,68%), 2^{ος} είναι οι δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής εργασίας (8,33%), 3^{ος} είναι ο κλάδος δημόσιας διοίκησης (7,33%) και στην 4^η θέση είναι ο κλάδος κατασκευών (6,14%). Συνεχίζοντας στον τριτογενή τομέα στην 5^η θέση βρίσκεται ο κλάδος διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες (4,88%), στην 6^η θέση ο κλάδος της εκπαίδευσης (4,57%) και στην 7^η το χονδρικό εμπόριο (4,54%). Στην 8^η θέση βρίσκεται το λιανικό εμπόριο (3,79%), 9^{ος} κλάδος είναι οι νομικές και λογιστικές δραστηριότητες (3,22%) και 10^{ος} είναι ο κλάδος δραστηριότητες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (2,78%).

Στο Βέλγιο ο 1^{ος} πιο σημαντικός κλάδος είναι οι κατασκευές (6,32%) του δευτερογενή τομέα. Ο 2ος κλάδος είναι οι δραστηριότητες ακινήτων (6,06%), 3^{ος} είναι ο κλάδος των δραστηριοτήτων ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής εργασίας (6,00%) και 4^{ος} κλάδος είναι η δημόσια διοίκηση (5,70%). Στην 5^η θέση βρίσκεται ο κλάδος χονδρικού εμπορίου (5,65%) και ακολουθεί στην 6^η θέση ο κλάδος των νομικών και λογιστικών δραστηριοτήτων (5,60%). Στην 7^η θέση βρίσκεται ο κλάδος κατασκευής οπάνθρακα και προϊόντων πετρελαίου (5,39%) του δευτερογενή τομέα και 8^{ος} ο κλάδος της εκπαίδευσης (4,66%). Στην 9^η θέση είναι ο κλάδος κατασκευής χημικών και χημικών προϊόντων (4,61%) και στην 10^η ο κλάδος διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες (3,53%).

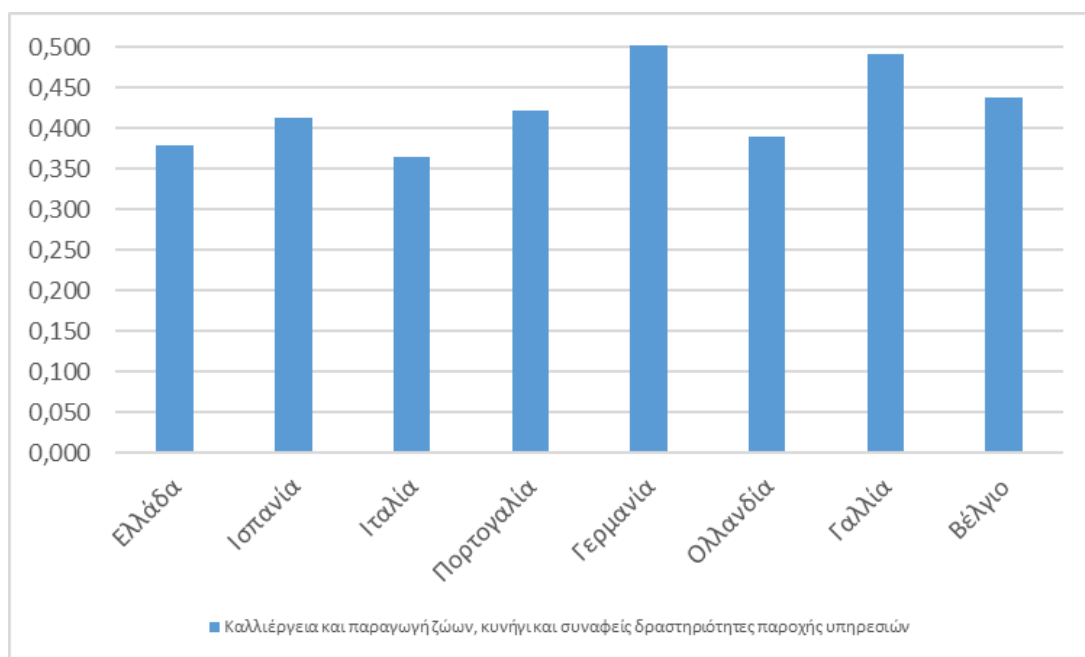
Από την ανάλυση της παραγωγικής διάρθρωσης της οικονομίας των εξεταζόμενων χωρών προκύπτει ότι οι πιο σημαντικοί κλάδοι είναι δέκα. Από την ομάδα αυτών των δέκα κλάδων οι περισσότεροι ανήκουν στον τριτογενή τομέα, ελάχιστοι στο δευτερογενή και μόλις ένας στον πρωτογενή.

3.3 Άμεσοι συντελεστές προϊόντων

Οι άμεσοι συντελεστές εκτιμούν το κατά πόσο θα αυξηθούν οι εισροές ενός κλάδου, αν αυξηθεί η παραγωγή του. Δηλαδή ένας άμεσος συντελεστής δείχνει την άμεση μεταβολή στην απασχόληση ενός κλάδου του οικονομικού συστήματος εξαιτίας μιας μοναδιαίας μεταβολής στο προϊόν του.

Από την ανάλυση της παραγωγικής διάρθρωσης έχουμε βρει τους μεγαλύτερους κλάδους σε κάθε τομέα και στους οποίους θα δούμε και τους άμεσους συντελεστές τους.

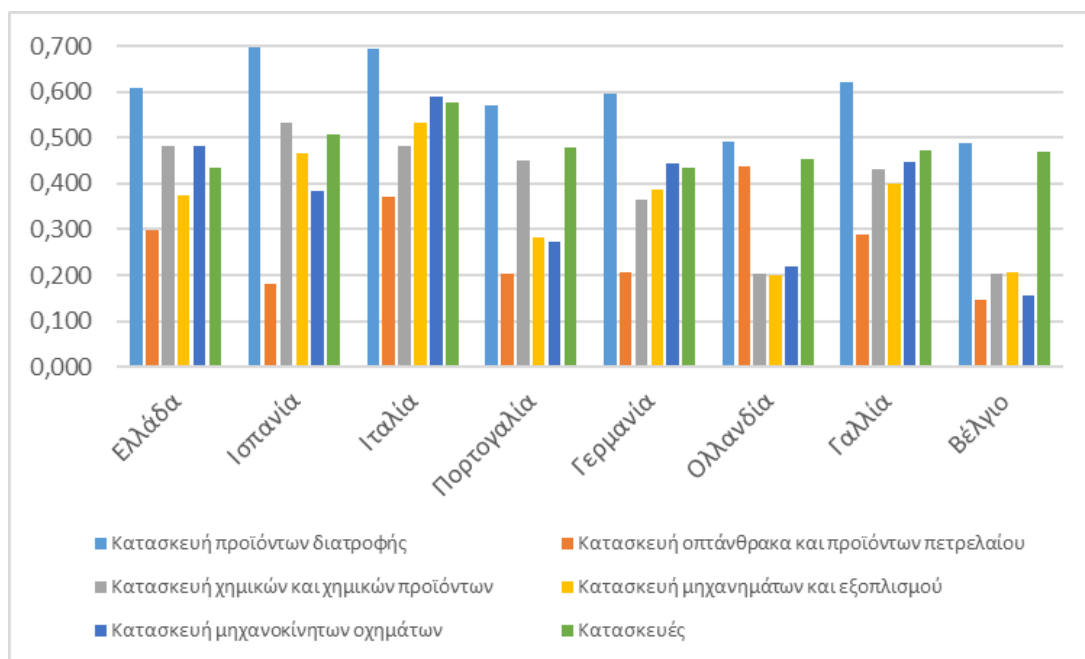
Στον πρωτογενή τομέα στον κλάδο καλλιέργεια και παραγωγή ζώων έχει μέγιστο συντελεστή στην Γερμανία (0,50) και ελάχιστο στην Ιταλία (0,36).

Διάγραμμα 2. Άμεσοι συντελεστές μεγαλύτερων κλάδων πρωτογενή τομέα

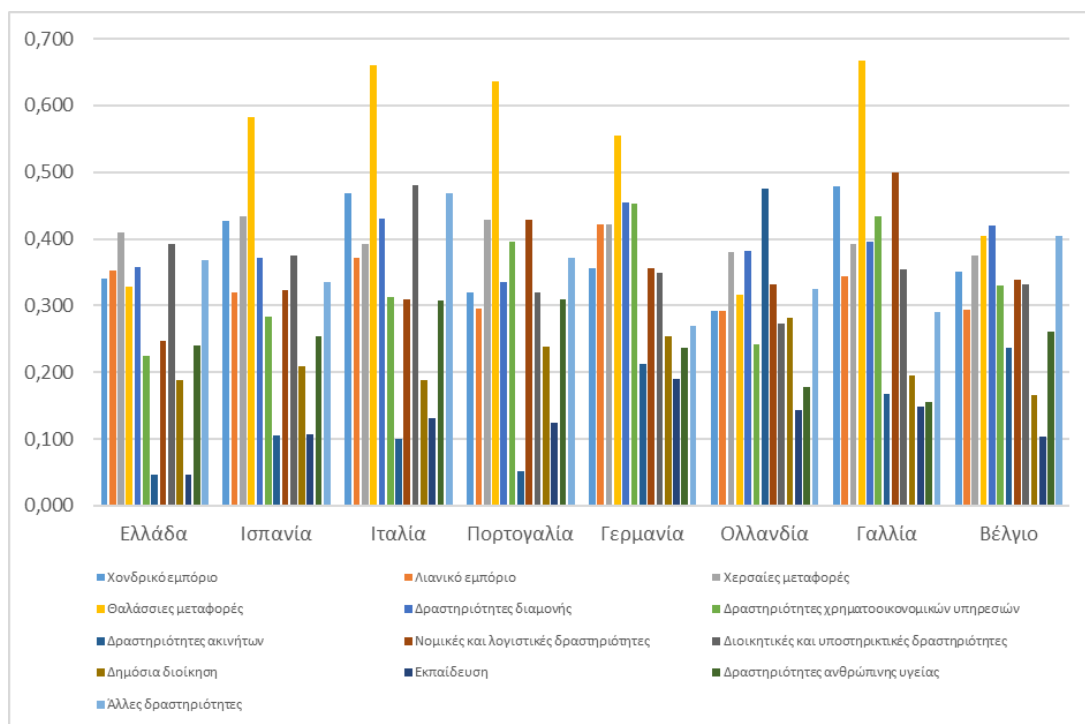
Στον δευτερογενή τομέα στον κλάδο κατασκευή προϊόντων διατροφής ο μεγαλύτερος συντελεστής είναι στην Ισπανία (0,69) και ο ελάχιστος στο Βέλγιο (0,48). Στον κλάδο κατασκευή οπτόηθρακα και προϊόντων πετρελαίου μέγιστος συντελεστής είναι στην Ολλανδία (0,43) και ελάχιστος στο Βέλγιο (0,14), στον κλάδο κατασκευή χημικών και χημικών προϊόντων μέγιστο συντελεστή έχει η Ισπανία (0,53) ενώ ελάχιστο έχει η Ολλανδία και στον κλάδο κατασκευή μηχανημάτων και εξοπλισμού ο μέγιστος συντελεστής είναι στην Ιταλία (0,53) ενώ ο ελάχιστος στην Ολλανδία. Ο μέγιστος συντελεστής στην κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων είναι στην Ιταλία (0,58) και ο ελάχιστος στο Βέλγιο (0,15) και στον κλάδο των κατασκευών μέγιστο συντελεστή έχει η Ιταλία (0,57) ενώ ελάχιστο η Γερμανία (0,43).

Διάγραμμα 3. Άμεσοι συντελεστές μεγαλύτερων κλάδων δευτερογενή τομέα

Στον τριτογενή τομέα, ο μέγιστος συντελεστής στον κλάδο του χονδρικού εμπορίου είναι στην Γαλλία (0,47) ενώ ο ελάχιστος είναι στην Ολλανδία (0,29) και στον κλάδο λιανικού εμπορίου μέγιστο έχει η Γερμανία (0,42) ενώ ελάχιστο η Ολλανδία (0,29). Ο μέγιστος συντελεστής στις χερσαίες μεταφορές είναι στην Ισπανία (0,43) και ο ελάχιστος στο Βέλγιο (0,37), ενώ στις χερσαίες μεταφορές ο μέγιστος είναι στην Γαλλία (0,66) και ο ελάχιστος στην Ολλανδία (0,31). Στις δραστηριότητες διαμονής η χώρα με τον μεγαλύτερο συντελεστή είναι η Γερμανία (0,45) ενώ με τον ελάχιστο η Πορτογαλία (0,33), στις δραστηριότητες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών μέγιστο έχει η Γερμανία (0,45) ενώ ελάχιστο η Ελλάδα (0,22) και στις δραστηριότητες ακινήτων ο μέγιστος είναι στην Ολλανδία (0,47) ενώ ο ελάχιστος στην Ελλάδα (0,04). Στον κλάδο νομικές και λογιστικές δραστηριότητες μέγιστο συντελεστή έχει η Γαλλία (0,50) και ελάχιστο η Ελλάδα (0,24), στις διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες μέγιστο έχει η Ιταλία (0,48) και ελάχιστο η Ολλανδία (0,27) και στην δημόσια διοίκηση και άμυνα μέγιστο έχει η Ολλανδία (0,28) και ελάχιστο το Βέλγιο (0,16). Ο μέγιστος συντελεστής για την εκπαίδευση είναι στην Γερμανία (0,18) ενώ ο ελάχιστος στην Ελλάδα (0,04), στις δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής εργασίας ο μέγιστος είναι στην Πορτογαλία (0,30) ενώ ο ελάχιστος στην Γαλλία (0,15) και τέλος στις άλλες δραστηριότητες μέγιστο συντελεστή έχει η Ιταλία (0,46) ενώ ελάχιστο η Γαλλία (0,28).

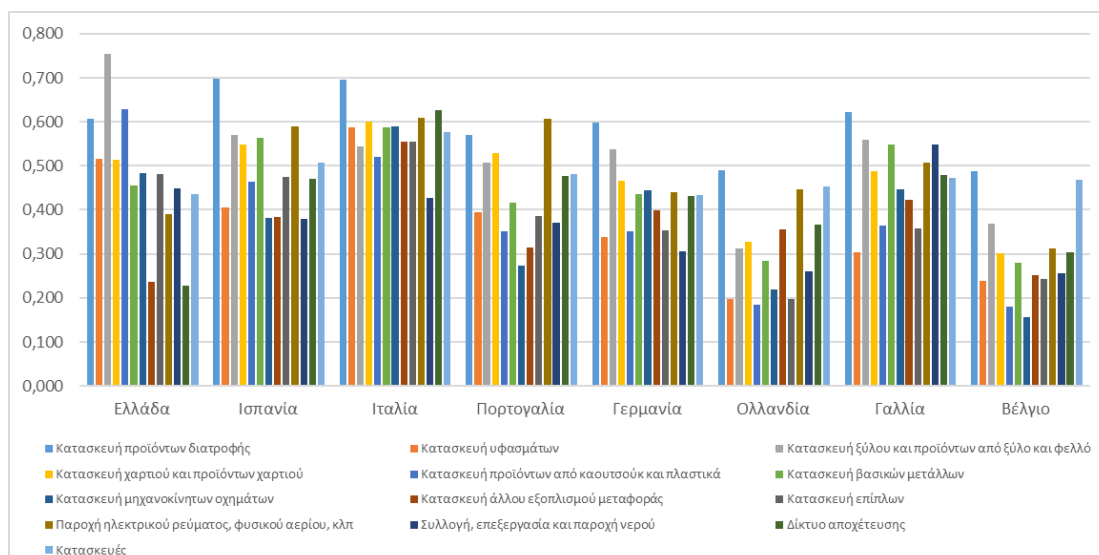

Διάγραμμα 4. Άμεσοι συντελεστές μεγαλύτερων κλάδων τριτογενή τομέα

Ανεξάρτητα από τους άμεσους συντελεστές μόνο των μεγαλύτερων κλάδων, μπορούμε να δούμε και τους μεγαλύτερους άμεσους συντελεστές όλων των κλάδων.

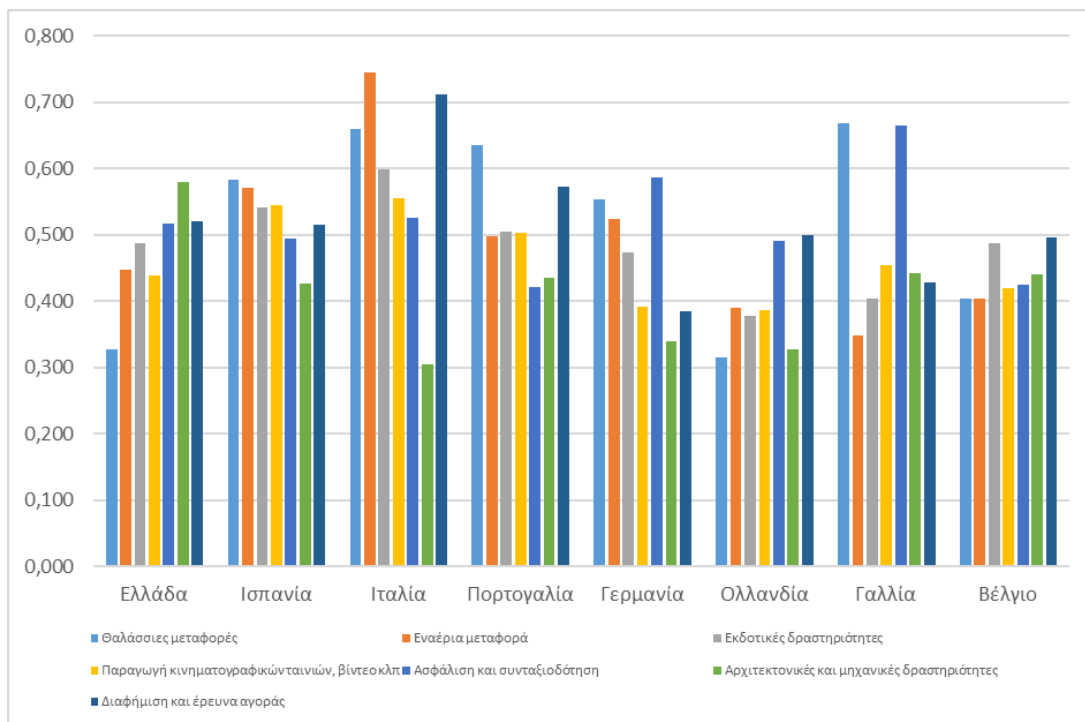
Ξεκινώντας από τον δευτερογενή τομέα ο μεγαλύτερος άμεσος συντελεστής στις κατασκευές προϊόντων διατροφής είναι στην Ισπανία (0,69) ενώ ο ελάχιστος στο Βέλγιο (0,48). Στην κατασκευή υφασμάτων ο μέγιστος συντελεστής είναι στην Ιταλία (0,58) ενώ ο ελάχιστος στην Ολλανδία (0,19), στην κατασκευή ξύλου ο μέγιστος είναι στην Ελλάδα (0,75) ενώ ο ελάχιστος στην Ολλανδία (0,31) και μέγιστο συντελεστή στην κατασκευή χαρτιού έχει η Ιταλία (0,60) ενώ ελάχιστο έχει το Βέλγιο (0,30). Στην κατασκευή προϊόντων από καουτσούκ και πλαστικά μέγιστο συντελεστή έχει η Ελλάδα (0,62) ενώ ελάχιστο το Βέλγιο (0,18), στην κατασκευή βασικών μετάλλων μέγιστο έχει η Ιταλία (0,58) ενώ ελάχιστο το Βέλγιο (0,28) και στην κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων μέγιστο έχει η Ιταλία (0,58) ενώ ελάχιστο πάλι το Βέλγιο (0,15). Στην κατασκευή άλλου εξοπλισμού μεταφοράς ο μέγιστος συντελεστής είναι στην Ιταλία (0,55) ενώ ο ελάχιστος στην Ελλάδα (0,23) και στην κατασκευή επίπλων μέγιστος είναι στην Ιταλία (0,55) ενώ ελάχιστος στην Ολλανδία (0,19). Ο μέγιστος συντελεστής στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος είναι στην Ιταλία (0,61) ενώ ο ελάχιστος στο Βέλγιο (0,31), στην συλλογή, επεξεργασία και προμήθεια νερού μέγιστο

συντελεστή έχει η Γαλλία (0,54) ενώ ελάχιστο το Βέλγιο (0,25) και στο δίκτυο αποχέτευσης μέγιστο έχει η Ιταλία (0,62) ενώ ελάχιστο η Ελλάδα (0,22). Στον κλάδο των κατασκευών ο μέγιστος συντελεστής είναι στην Ιταλία (0,57) ενώ ο ελάχιστος στην Γερμανία (0,43).

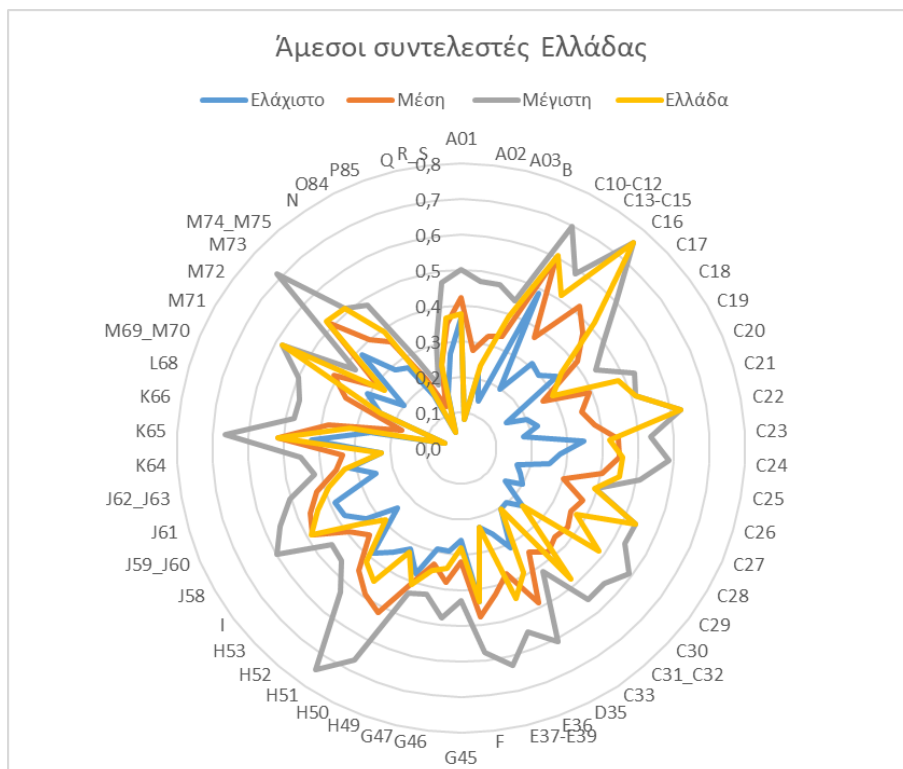
Διάγραμμα 5. Μεγαλύτεροι άμεσοι συντελεστές δευτερογενή τομέα

Στον τριτογενή τομέα στις θαλάσσιες μεταφορές μέγιστο συντελεστή έχει η Γαλλία (0,66) και ελάχιστο η Ολλανδία (0,31) ενώ στις εναέριες μεταφορές μέγιστο έχει η Ιταλία (0,74) και ελάχιστο η Γαλλία (0,34). Στις εκδοτικές δραστηριότητες μέγιστος συντελεστής είναι στην Ιταλία (0,59) ενώ ελάχιστος στην Ολλανδία (0,37), στην παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών μέγιστο έχει η Ιταλία (0,55) ενώ ελάχιστο η Ολλανδία (0,38) και στην ασφάλιση μέγιστο έχει η Γαλλία (0,66) ενώ ελάχιστο η Πορτογαλία (0,42). Ο μέγιστος συντελεστής στις αρχιτεκτονικές και μηχανικές δραστηριότητες είναι στην Ελλάδα (0,58) ενώ ο ελάχιστος στην Ιταλία (0,30) και τέλος, στην διαφήμιση και έρευνα αγοράς ο μέγιστος είναι στην Ιταλία (0,71) ενώ ο ελάχιστος στην Γερμανία (0,38).

Διάγραμμα 6. Μεγαλύτεροι άμεσοι συντελεστές τριτογενή τομέα

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι οι μεγαλύτεροι κλάδοι δεν έχουν και τους μεγαλύτερους άμεσους συντελεστές.

Διάγραμμα 7. Άμεσοι συντελεστές Ελλάδας

Με βάση το διάγραμμα Ιστού 7, η Ελλάδα είναι στα μέσα επίπεδα στους κλάδους εξόρυξη και λατόμευση (0,39), κατασκευή οπτάνθρακα και προϊόντων πετρελαίου (0,29), κατασκευή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων (0,41), κατασκευή βασικών μετάλλων (0,45), κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων (0,37), κατασκευές (0,43), χονδρικό εμπόριο (0,34), λιανικό εμπόριο (0,35), δραστηριότητες αποθήκευσης (0,41), δημοσιευτικές δραστηριότητες (0,48), ασφάλιση και χρηματοδότηση συντάξεων (0,51), επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη (0,27), διαφήμιση και έρευνα αγοράς (0,52), δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας (0,24) και άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών (0,36).

Σε σχέση με άλλες χώρες βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα στους κλάδους κατασκευή ξύλου και προϊόντων από ξύλο (0,75), παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων (0,51), κατασκευή προϊόντων από καουτσούκ και πλαστικό (0,62), κατασκευή ηλεκτρονικών προϊόντων (0,39), αρχιτεκτονικές και μηχανικές δραστηριότητες (0,58) και άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες (0,51).

Σε σχέση με άλλες χώρες βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα στους κλάδους καλλιέργεια και παραγωγή ζώων (0,37), δασοκομία και υλοτομία (0,08), ψάρεμα και υδατοκαλλιέργεια

(0,23), εκτύπωση και αναπαραγωγή εγγεγραμμένων μέσων (0,35), κατασκευή άλλου εξοπλισμού μεταφοράς (0,23), επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού (0,20), δίκτυο αποχέτευσης (0,22), κατασκευές (0,43), θαλάσσιες μεταφορές (0,32), ταχυδρομικές δραστηριότητες (0,29), δραστηριότητες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (0,22), δραστηριότητες ακινήτων (0,04), νομικές και λογιστικές δραστηριότητες (0,24) και εκπαίδευση (0,04).

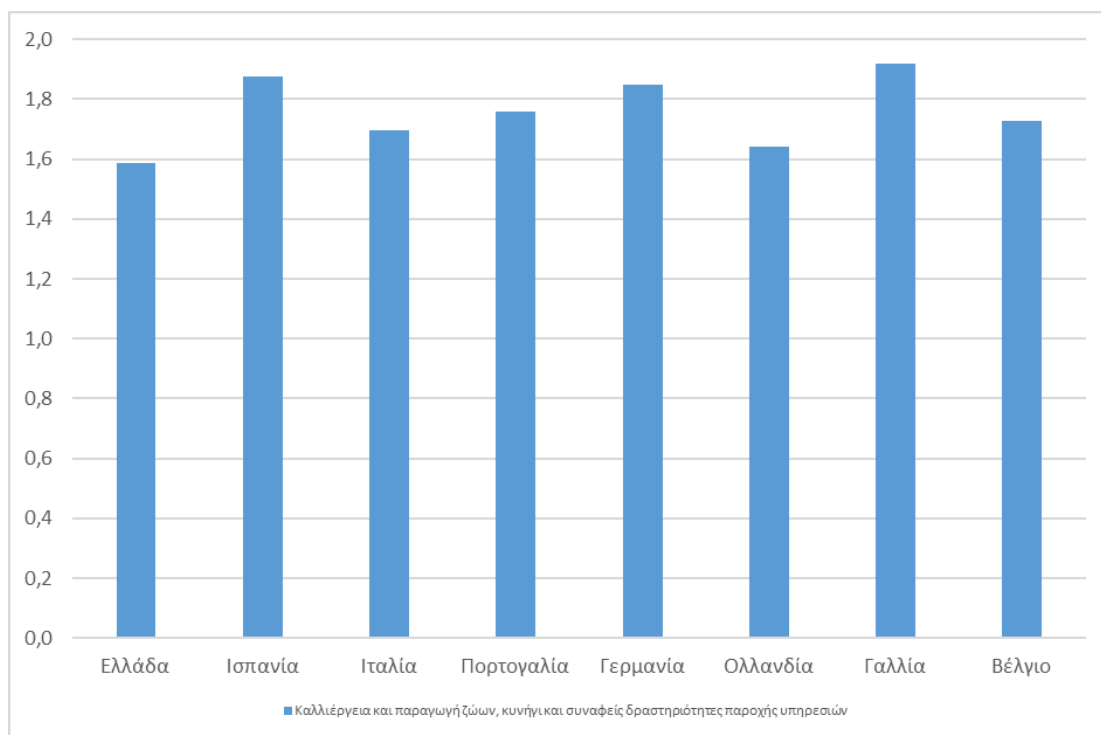
3.4 Πολλαπλασιαστές προϊόντων

Οι πολλαπλασιαστές προκύπτουν από την ανάλυση εισροών-εκροών και μελετούν τα ποσοτικά δεδομένα ενός συστήματος. Με τη χρήση των πολλαπλασιαστών εκτιμάται το κατά πόσο οι μεταβολές που εμφανίζει ένας κλάδος στην παραγωγή του, επηρεάζει τους υπόλοιπους κλάδους και την οικονομία συνολικότερα. Πιο συγκεκριμένα, οι συνολικοί πολλαπλασιαστές προϊόντων μας δείχνουν την πολλαπλασιαστική δυναμική του κάθε κλάδου στην οικονομία της κάθε χώρας.

Ένας υψηλός πολλαπλασιαστής αυξάνει την τελική ζήτηση για τα προϊόντα μιας χώρας με αποτέλεσμα να αυξάνει την συνολική παραγωγή της οικονομίας ενώ, ένας χαμηλός πολλαπλασιαστής μειώνει την τελική ζήτηση για τα προϊόντα με αποτέλεσμα να μειώνει την συνολική παραγωγή της οικονομίας, αντίστοιχα. Δηλαδή, όσο πιο μεγάλη πολλαπλασιαστική δυναμική έχει μια χώρα, τόσο πιο μεγάλη δυναμική έχει στην οικονομία.

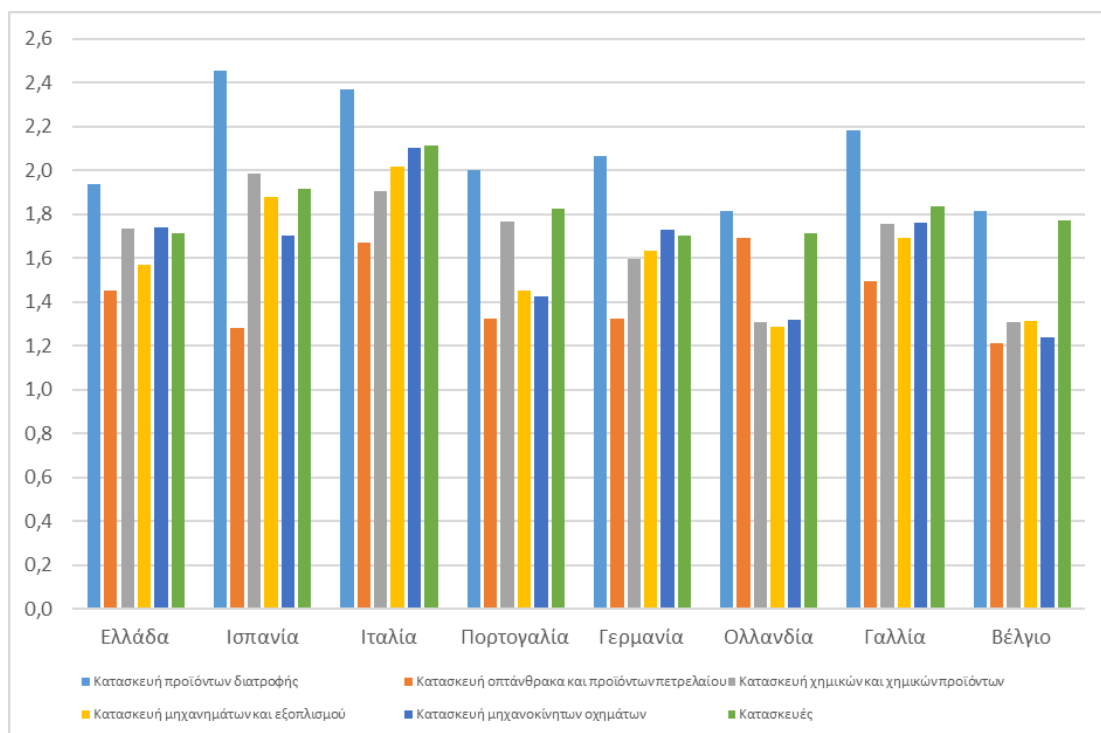
Από την ανάλυση της παραγωγικής διάρθρωσης έχουμε βρει τους μεγαλύτερους κλάδους σε κάθε τομέα και στους οποίους θα δούμε και τους πολλαπλασιαστές προϊόντων τους.

Στον πρωτογενή τομέα στον κλάδο καλλιέργεια και παραγωγή ζώων ο μεγαλύτερος πολλαπλασιαστής προϊόντων είναι στην Γαλλία (1,92) ενώ ο ελάχιστος στην Ελλάδα (1,58).

Διάγραμμα 8. Πολλαπλασιαστές προϊόντων μεγαλύτερων κλάδων πρωτογενή τομέα

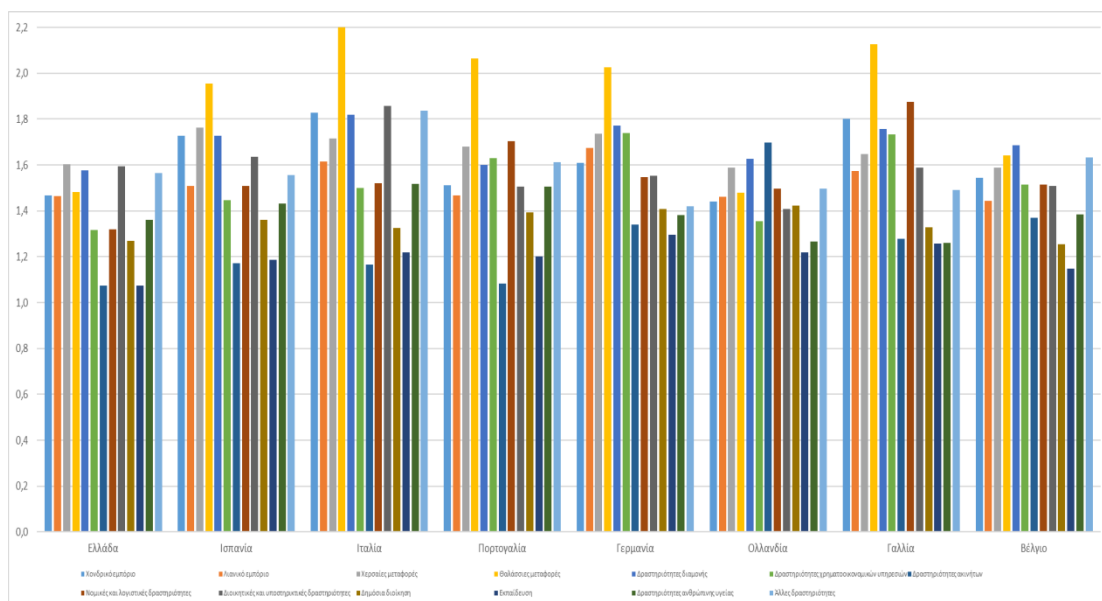
Στον δευτερογενή τομέα στον κλάδο κατασκευή προϊόντων διατροφής ο μεγαλύτερος πολλαπλασιαστής είναι στην Ισπανία (2,45) ενώ ο μικρότερος στην Ολλανδία (1,81), στον κλάδο κατασκευή οπτάνθρακα ο μεγαλύτερος πολλαπλασιαστής είναι στην Ολλανδία (1,69) ενώ ο ελάχιστος στο Βέλγιο (1,21), και στον κλάδο κατασκευή χημικών και χημικών προϊόντων μέγιστο πολλαπλασιαστή έχει η Ισπανία (1,98) ενώ ελάχιστο η Ολλανδία (1,30). Ο μέγιστος συντελεστής στην κατασκευή μηχανημάτων είναι στην Ιταλία (2,01) ενώ ο ελάχιστος στην Ολλανδία (1,28), στην κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων μέγιστο έχει η Ιταλία (2,10) ενώ ελάχιστο το Βέλγιο (1,23) και στον κλάδο των κατασκευών μέγιστο έχει η Ιταλία (2,11) ενώ ελάχιστο η Γερμανία (1,70).

Διάγραμμα 9. Πολλαπλασιαστές προϊόντων μεγαλύτερων κλάδων δευτερογενή τομέα

Στον τριτογενή τομέα μέγιστο πολλαπλασιαστή προϊόντων στο χονδρικό εμπόριο έχει η Ιταλία (1,82) ενώ ελάχιστο η Ολλανδία (1,44) και στο λιανικό εμπόριο μέγιστο έχει η Γερμανία (1,67) ενώ ελάχιστο το Βέλγιο (1,44). Στις χερσαίες μεταφορές μέγιστο πολλαπλασιαστή έχει η Ισπανία (1,76) ενώ ελάχιστο η Ολλανδία (1,58) και στις θαλάσσιες μεταφορές μέγιστο έχει η Ιταλία (2,19) ενώ ελάχιστο η Ολλανδία (1,47). Στις δραστηριότητες διαμονής μέγιστος πολλαπλασιαστής είναι στην Ιταλία (1,81) ενώ ελάχιστος στην Ελλάδα (1,57), στις δραστηριότητες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών μέγιστος είναι στην Γερμανία (1,73) ενώ ελάχιστος στην Ελλάδα (1,31) και στις δραστηριότητες ακινήτων μέγιστος είναι στην Ολλανδία (1,69) ενώ ελάχιστος στην Ελλάδα (1,07). Στις νομικές και λογιστικές δραστηριότητες μέγιστο πολλαπλασιαστή έχει η Γαλλία (1,87) ενώ ελάχιστο η Ελλάδα (1,31) και στις διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες μέγιστο έχει η Ιταλία (1,85) ενώ ελάχιστο η Ολλανδία (1,40). Στον κλάδο της δημόσιας διοίκησης μέγιστος είναι στην Ολλανδία (1,42) ενώ ελάχιστος στο Βέλγιο (1,25) και στην εκπαίδευση μέγιστος είναι στην Γερμανία (1,29) ενώ ελάχιστος στην Ελλάδα (1,07). Τέλος στις δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας μέγιστο πολλαπλασιαστή έχει η Ιταλία (1,51) ενώ ελάχιστο η Γαλλία (1,26) και στις άλλες δραστηριότητες μέγιστο έχει η Ιταλία (1,83) ενώ ελάχιστο η Γερμανία (1,42).

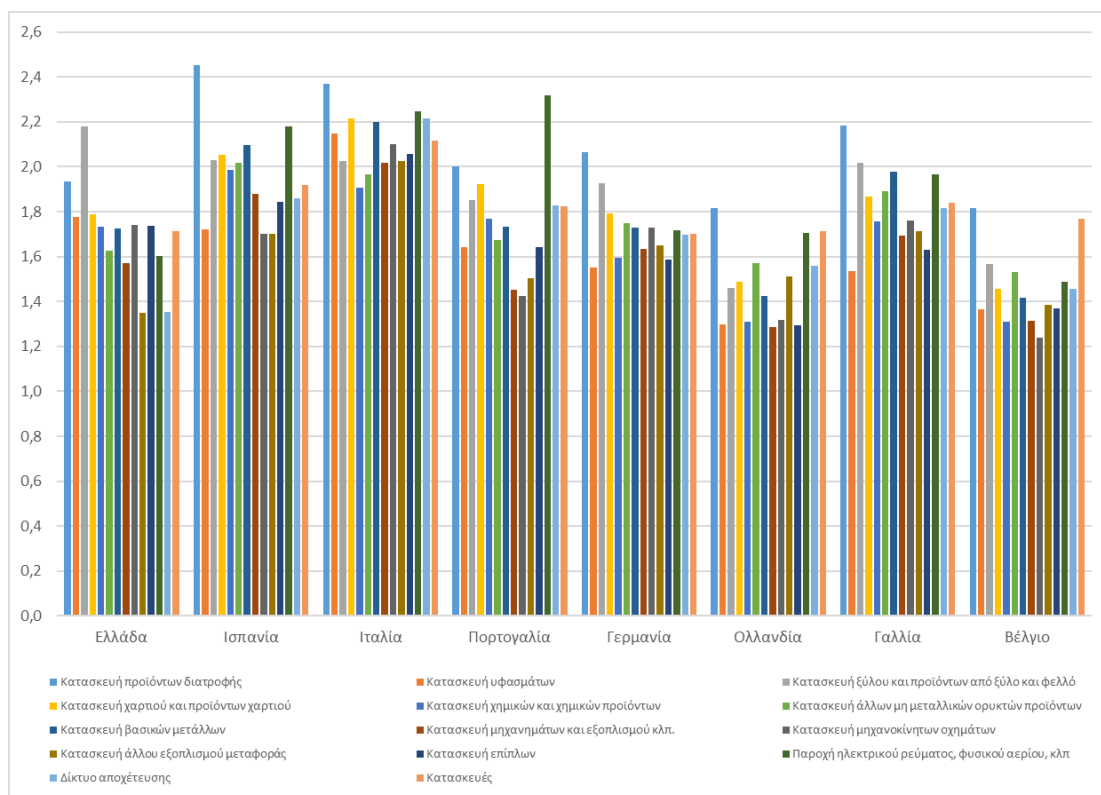

Διάγραμμα 10. Πολλαπλασιαστές προϊόντων μεγαλύτερων κλάδων τριτογενή τομέα

Ανεξάρτητα από τους πολλαπλασιαστές προϊόντων μόνο των μεγαλύτερων κλάδων, μπορούμε να δούμε και τους μεγαλύτερους πολλαπλασιαστές προϊόντων όλων των κλάδων.

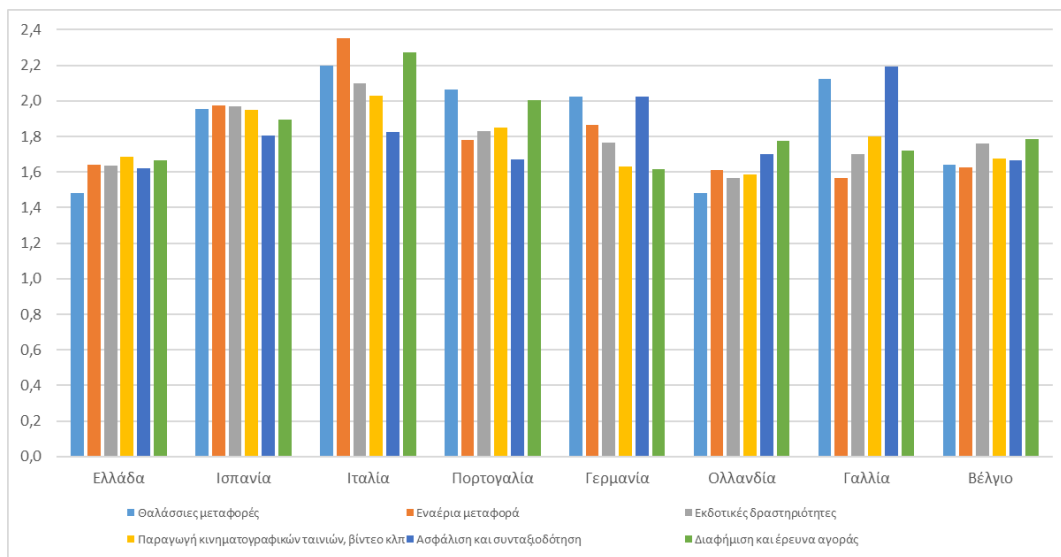
Στον δευτερογενή τομέα στον κλάδο κατασκευή προϊόντων διατροφής μέγιστος πολλαπλασιαστής προϊόντων είναι στην Ισπανία (2,45) ενώ ελάχιστος στο Βέλγιο (1,81) και στο κλάδο κατασκευή υφασμάτων μέγιστος είναι στην Ιταλία (2,14) ενώ ελάχιστος στην Ολλανδία (1,29). Στην κατασκευή ξύλου και προϊόντων από ξύλο μέγιστο πολλαπλασιαστή έχει η Ελλάδα (2,17) ενώ ελάχιστο η Ολλανδία (1,45), στην κατασκευή χαρτιού μέγιστο έχει η Ιταλία (2,21) ενώ ελάχιστο το Βέλγιο (1,45) και στην κατασκευή χημικών και χημικών προϊόντων μέγιστο έχει η Ισπανία (1,98) ενώ ελάχιστο η Ολλανδία (1,30). Στην κατασκευή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων μέγιστο πολλαπλασιαστή έχει η Ισπανία (2,01) και ελάχιστο το Βέλγιο (1,53), ενώ στην κατασκευή βασικών μετάλλων μέγιστο έχει η Ιταλία (2,20) και ελάχιστο το Βέλγιο (1,41). Στην κατασκευή μηχανημάτων μέγιστο πολλαπλασιαστή έχει η Ιταλία (2,01) ενώ ελάχιστο η Ολλανδία (1,28), στην κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων μέγιστο έχει η Ιταλία (2,10) ενώ ελάχιστο το Βέλγιο (1,23) και στην κατασκευή άλλου εξοπλισμού μεταφοράς μέγιστο έχει πάλι η Ιταλία (2,02) ενώ ελάχιστο η Ελλάδα (1,35). Στον κλάδο κατασκευή επίπλων μέγιστος είναι στην Ιταλία (2,05) ενώ ελάχιστος στην Ολλανδία (1,29), στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος μέγιστο έχει η Πορτογαλία (2,31) ενώ ελάχιστο το Βέλγιο (1,48), στο δίκτυο αποχέτευσης μέγιστο έχει η

Ιταλία (2,21) ενώ ελάχιστο η Ελλάδα (1,35) και τέλος, στις κατασκευές μέγιστο έχει η Ιταλία (2,11) ενώ ελάχιστο η Γερμανία (1,70).

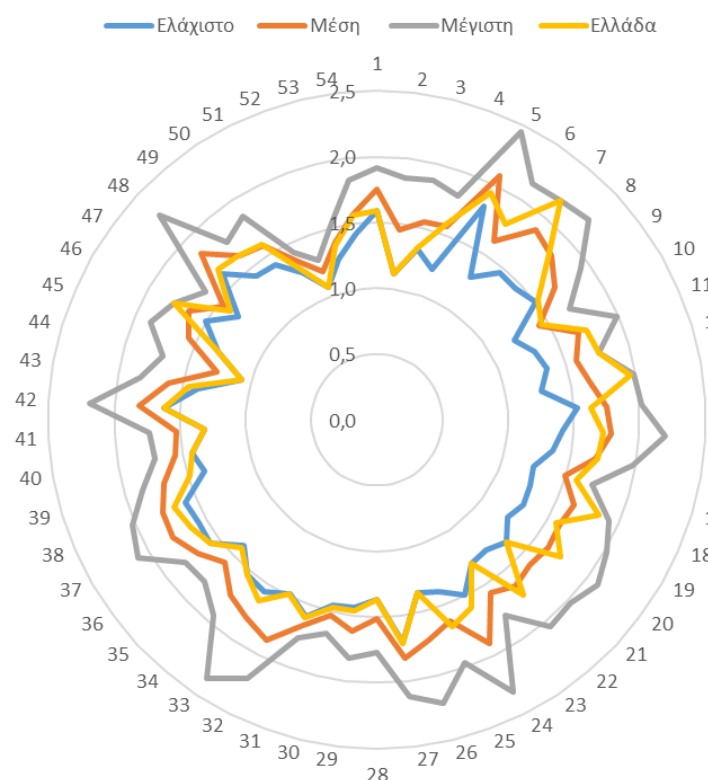
Διάγραμμα 11. Μεγαλύτεροι πολλαπλασιαστές προϊόντων δευτερογενή τομέα

Στον τριτογενή τομέα στον κλάδο των θαλάσσιων μεταφορών μέγιστο πολλαπλασιαστική προϊόντων έχει η Ιταλία (2,19) και ελάχιστο η Ολλανδία (1,47), ενώ στις εναέριες μεταφορές μέγιστο έχει πάλι η Ιταλία (2,35) αλλά ελάχιστο η Γαλλία (1,56). Η Ιταλία έχει μέγιστο πολλαπλασιαστική στις εκδοτικές δραστηριότητες (2,09) και στην παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών (2,03) ενώ η Ολλανδία έχει ελάχιστο στις εκδοτικές δραστηριότητες (1,56) και στην παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών (1,58). Τέλος, στην ασφάλιση μέγιστο έχει μέγιστο η Γαλλία (2,19) ενώ ελάχιστο η Ελλάδα (1,62) και στην διαφήμιση και έρευνα μέγιστο πολλαπλασιαστική έχει η Ιταλία (2,27) ενώ ελάχιστο η Γερμανία (1,61).

Διάγραμμα 12. Μεγαλύτεροι πολλαπλασιαστές προϊόντων τριτογενή τομέα

Όπως και στους άμεσους συντελεστές, έτσι και στους πολλαπλασιαστές προϊόντων, βλέπουμε ότι οι μεγαλύτεροι κλάδοι δεν έχουν και τους μεγαλύτερους πολλαπλασιαστές προϊόντων.

Διάγραμμα 13. Πολλαπλασιαστές προϊόντων Ελλάδας

Με βάση το διάγραμμα Ιστού 13, η Ελλάδα είναι στα μέσα επίπεδα στους κλάδους εξόρυξη και λατόμευση (1,59), κατασκευή υφασμάτων (1,77), κατασκευή οπτάνθρακα (1,45), κατασκευή βασικών μετάλλων (1,72), κατασκευή ηλεκτρονικών προϊόντων (1,58), κατασκευή επίπλων (1,73), Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού (1,67), άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες (1,63), διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες (1,59), δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας (1,36) και άλλες δραστηριότητες (1,56).

Σε σχέση με άλλες χώρες βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα στους κλάδους κατασκευή ξύλου και προϊόντων από ξύλο (2,17), παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων (1,76), κατασκευή προϊόντων από καουτσούκ και πλαστικά (1,96), κατασκευή ηλεκτρικού εξοπλισμού (1,83) και αρχιτεκτονικές και μηχανικές δραστηριότητες (1,78).

Σε σχέση με άλλες χώρες βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα στους κλάδους καλλιέργεια και παραγωγή ζώων (1,58), δασοκομία και υλοτομία (1,11), κατασκευή άλλου εξοπλισμού μεταφοράς (1,35), επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού (1,30), δίκτυο αποχέτευσης (1,35), κατασκευές (1,71), χονδρικό και λιανικό εμπόριο (1,36), χονδρικό εμπόριο (1,46), θαλάσσιες μεταφορές (1,48), δραστηριότητες αποθήκευσης (1,53), δραστηριότητες διαμονής (1,57), προγραμματισμός υπολογιστών (1,42), δραστηριότητες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (1,31), ασφάλιση (1,62), δραστηριότητες ακινήτων (1,07), νομικές και λογιστικές δραστηριότητες (1,31) και εκπαίδευση (1,07).

3.5 Κλάδοι τουρισμού

Ο Τουρισμός συμβάλει στο ΑΕΠ (ακαθάριστο εγχώριο προϊόν), επίσης απασχολεί και μεγάλη μερίδα ανθρώπων. Αποτελείται από αρκετούς κλάδους, κυρίως στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Παρακάτω θα αναλύσουμε τα υψηλότερα ποσοστά των χώρων με βάση τον κλάδο τουρισμού.

Στον δευτερογενή τομέα καλλιέργεια και παραγωγή ζώων στην πρώτη θέση βρίσκεται η Ελλάδα με ποσοστό 9,80% όπου αντλεί ζήτηση από τις δραστηριότητες διανομής και εξυπηρέτησης, ενώ το μικρότερο ποσοστό ανήκει στην Ισπανία με 1,70%. Επίσης στον δευτερογενή τομέα κατασκευή προϊόντων διατροφής ποτών μεγαλύτερο ποσοστό βρίσκεται στο Βέλγιο 41,53% και στην Ισπανία με 40,44%, στον τομέα κατασκευή οπτάνθρακα και εξευγενισμένων προϊόντων πετρελαίου το υψηλότερο ποσοστό εντοπίζεται στην Ιταλία με

ποσοστό 25,59%, στον τομέα κατασκευή το μεγαλύτερο ποσοστό 13,90% βρίσκεται στην Ελλάδα.

Στον τριτογενή τομέα παροχή ηλεκτρικού ρεύματος φυσικού αερίου, ατμού και κλιματιστικού το μεγαλύτερο ποσοστό εντοπίζεται στην Πορτογαλία με 7,04%, οι υπόλοιπες χώρες κυμαίνονται λίγο παρακάτω, στον τομέα χερσαίες μεταφορές μέσω αγωγών το μεγαλύτερο ποσοστό εντοπίζεται στην Πορτογαλία με 30,09%, στον τομέα διανομή και εξυπηρέτηση το υψηλότερο ποσοστό εντοπίζεται στην Ελλάδα 21,75% ενώ το χαμηλότερο 2,60% στο Βέλγιο, στον τομέα διαφήμιση και έρευνα αγοράς το υψηλότερο ποσοστό εντοπίζεται στην Γαλλία με 5,58%, στον τομέα διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες το υψηλότερο ποσοστό εντοπίζεται στην Ελλάδα με 23,73%. Και τέλος στον τομέα δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών το υψηλότερο ποσοστό εντοπίζεται στην Γερμανία με 31,44%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Συμπεράσματα

Ο στόχος της εργασίας είναι οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού, πιο συγκεκριμένα, μια συγκριτική ανάλυση μεταξύ ευρωπαϊκών χωρών. Οι χώρες που επιλέχθηκαν για την συγκριτική ανάλυση είναι η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Γερμανία, η Ολλανδία, η Γαλλία και το Βέλγιο.

Αρχικά παρουσιάστηκε το θεωρητικό μέρος, προσδιορίζοντας την έννοια του τουρισμού και τις επιπτώσεις του. Είδαμε ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένος ορισμός για να προσδιορίσουμε τον τουρισμό, όμως μπορούμε να πούμε ότι βασίζεται στην μεμονωμένη ή ομαδική μετακίνηση και διαμονή ανθρώπων και ότι περιλαμβάνει απαραίτητα τουλάχιστον ένα ταξίδι. Οι επιπτώσεις του τουρισμού συμβαίνουν επειδή δημιουργείται μια ανάμειξη ανθρώπων από διαφορετικό κοινωνικό και πολιτιστικό υπόβαθρο, καθώς και μια χωρική ανακατανομή της οικονομικής δύναμης, και χωρίζονται σε:

- Οικονομικές επιπτώσεις

Η μέθοδος ανάλυσης δεδομένων που χρησιμοποιήθηκε είναι οι πίνακες εισροών-εκροών. Η μελέτη οικονομικών επιπτώσεων εξετάζει και αξιολογεί το ποσό των χρημάτων που ξοδεύουν οι τουρίστες, το τμήμα πωλήσεων των τοπικών επιχειρήσεων, το εισόδημα που δημιουργεί ο τουρισμός για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, και τέλος τις νέες θέσεις εργασίας στην περιοχή που υποδοχής.

- Κοινωνικές επιπτώσεις

Η σχέση και η αλληλεπίδραση μεταξύ των τουριστών και των ντόπιων. Οι τουρίστες πέρα από την ψυχαγωγία αναζητούν στο ταξίδι τους εμπειρία από τον τρόπο ζωής των ντόπιων και την ιστορία του τόπου τους.

Για το αναλυτικό μέρος χρησιμοποιήθηκε το σύνολο των πινάκων εισροών – εκροών. Η ανάλυση εισροών – εκροών είναι η πιο ολοκληρωμένη μέθοδος για την ανάλυση των σχέσεων μεταξύ των πολλαπλασιαστών και του τουρισμού για να υπολογιστούν οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού κάθε χώρας. Με την χρήση του μοντέλου Leontief αναλύθηκαν τα δεδομένα κάθε χώρας. Μια χώρα που επιθυμεί να εξετάσει λεπτομερώς τόσο τον οικονομικό αντίκτυπο του τουρισμού όσο και τον τρόπο με τον οποίο ο τουρισμός

εντάσσεται στην οικονομική της δομή χρησιμοποιεί το μοντέλο εισροών – εκροών τροποποιώντας το βασικό μοντέλο για να το φέρει πιο κοντά στην πραγματικότητα. Το μοντέλο εισροών-εκροών χρειάζεται συνέχεια δεδομένα, αυτό καθιστά την κατάλληλη εφαρμογή δαπανηρή και χρονοβόρα, εκτός εάν οι πόροι είναι άφθονοι και η βάση δεδομένων ενημερώνεται συνεχώς. Η χρησιμότητα της ανάλυσης εισροών – εκροών μπορεί να δώσει απάντηση στο βασικό ερώτημα «εάν η ζήτηση για παραγωγή ορισμένων τομέων αυξάνεται κατά ένα ποσό X , ποιες θα είναι οι αλλαγές στον όγκο της παραγωγής όλων των τομέων για αυτή τη ζήτηση;». Στον σύγχρονο κόσμο, ο τουρισμός είναι ένας από τους μεγαλύτερους και δυναμικά αναπτυσσόμενους τομείς της οικονομίας. Οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης του, είναι σημαντικοί όγκοι εισροών σε ξένο νόμισμα όπου επηρεάζουν ενεργά διάφορους τομείς της οικονομίας, οι οποίοι συμβάλλουν θετικά στην ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας.

Η ανάλυση εισροών – εκροών είναι ένα οικονομικό εργαλείο που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών, καθώς και για προβλέψεις σε μακροοικονομικό αλλά και κλαδικό επίπεδο. Εφαρμόζεται κυρίως για την εξέταση της παραγωγικής διάρθρωσης ενός οικονομικού συστήματος (εθνικού, περιφερειακού, τοπικού), δηλαδή, τις διακλαδικές συναλλαγές μεταξύ των κλάδων κάθε χώρας. Η παραγωγικότητα εκφράζει τη σχέση μεταξύ των παραγόμενων προϊόντων (ή εκροών) και των πόρων (ή εισροών) που αναλώθηκαν για την παραγωγή τους.

Εξετάζοντας την παραγωγική διάρθρωση κάθε χώρας προκύπτει ότι οι οικονομίες εμφανίζουν μεγάλη ασυμμετρία στα αποτελέσματά τους, και από την ανάλυσή της προκύπτει ότι οι περισσότεροι κλάδοι ανήκουν κυρίως στον τριτογενή τομέα, ελάχιστοι στον δευτερογενή και ακόμα λιγότεροι στον πρωτογενή.

Για την ανάλυση των εισροών χρησιμοποιούμε τους άμεσους συντελεστές, οι οποίοι εξετάζουν κατά πόσο θα αυξηθούν οι εισροές ενός κλάδου αν αυξηθεί η παραγωγή του. Δηλαδή ένας άμεσος συντελεστής δείχνει την άμεση μεταβολή στην απασχόληση ενός κλάδου του οικονομικού συστήματος εξαιτίας μιας μοναδιαίας μεταβολής στο προϊόν του. Αντίθετα με την απασχόληση, για την μεταβολή στην παραγωγή χρησιμοποιούμε του πολλαπλασιαστές προϊόντων, οι οποίοι εξετάζουν κατά πόσο οι μεταβολές ενός κλάδου στην παραγωγή του επηρεάζει τους υπόλοιπους κλάδους και την οικονομία. Δηλαδή, οι συνολικοί πολλαπλασιαστές προϊόντων μας δείχνουν την πολλαπλασιαστική δυναμική του κάθε κλάδου στην οικονομία μιας χώρας, π.χ. ένας υψηλός πολλαπλασιαστής αυξάνει την τελική ζήτηση

για τα προϊόντα μιας χώρας με αποτέλεσμα να αυξάνει την συνολική παραγωγή της οικονομίας.

Από τα αποτελέσματα των αναλύσεων είδαμε ότι οι μεγαλύτεροι κλάδοι δεν έχουν τους μεγαλύτερους άμεσους συντελεστές, ούτε τους μεγαλύτερους πολλαπλασιαστές προϊόντων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Ahmad, N. (2002). Estimation of multipliers for the activity of hotels and restaurants. *The OECD Inpute-Output database, paper presented to the 14th.*
- Briassoulis, H. (1991). METHODOLOGICAL ISSUES, Tourism Input-Output Analysis. *Annals of Tourism Research, 18*, 485-495.
- Fletcher, J. E. (1989). INPUT-OUTPUT ANALYSIS AND TOURISM IMPACT STUDIES. *Annals of Tourism Research, 16*, 514-529.
- Kim, H., & Kim, B.-G. (2015). Economic impacts of the hotel industry: an input-output analysis. *Tourism Review, 70*(2), 132-149. Ανάκτηση από <http://dx.doi.org/10.1108/TR-11-2014-0056>
- Stynes, D. J. (1997). Economic Impacts of Tourism. *Illinois Bureau of Tourism, Department of Commerce and Community Affairs.*
- Surugiu, C. (2009). The Economic Impact of Tourism. An Input-Output Analysis. *Revista Romana de Economie, 28*(2). Ανάκτηση από https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/3247828/2009-2-8.pdf?response-content-disposition=inline%3B+filename%3DThe_Economic_Impact_of_Tourism_An_Input.pdf&Expires=1599044834&Signature=aJoydewemPNN71utT2dPV8h2iQrBquaECYwidoteKGb~x2TOEp7hYQyuLV63ZPjhzgXEZOyT8
- Theobald, W. F. (2012). Global Tourism. Στο *The positive and negative impacts of tourism* (3η Έκδοση εκδ., σσ. 79-82). USA: Butterworth Heinemann. Ανάκτηση από https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=SYssBgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA79&dq=%22positive+and+negative%22+tourism+on+economy&ots=4TMJ8PFobu&sig=uMDcXhfvfM21Vpf-GKb06p7z54&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

B. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Βικιπαίδεια. (2020, Ιούλιος 13). *Βικιπαίδεια, Η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια; Τουρισμός.*

Ανάκτηση από

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82#%CE%9F%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D

Δρίτσου, Θ. (2016). *Ελληνικός τουρισμός*. Ανάκτηση 2020, από

<https://sites.google.com/site/etheoriatoutourismou/thetikes-kai-arnetikes-synepeies-tou-tourismou>

Πάρις, Τ. (1998). *Κοινωνικότητα και τουρισμός: ανάλυση χαρακτηριστικών σε διαφορετικούς τύπους τουρισμού*. Ανάκτηση Ιούλιος 30, 2020, από Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών:

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/viewFile/7315/7035>